VĂN HÓA

CƠ QUAN CỦA BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

NĂM THỨ 69

THỨ SÁU

25.9.2026 (15.8 Bính Ngọ)

Số 115 (4406)

www.baovanhoa.vn

Email: baovanhoa@fpt.vn

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm bắt đầu chuyến thăm cấp Nhà nước tới Canada [3]

HỒ SƠ DỰ ÁN LUẬT PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VĂN HÓA:
Trình Quốc hội xem xét tại kỳ họp thứ 2 [5]

DỰ ÁN CẦU VÀ ĐƯỜNG ĐT.623B ĐOẠN QUA ĐẬP THẠCH NHAM (QUẢNG NGÃI) ĐI NGANG DI TÍCH QUỐC GIA TRƯỜNG LŨY QUẢNG NGÃI:

Lại chuyện bảo vệ hay "hy sinh" di sản?

[8]

Cầu tràn Thạch Nham, khu vực được xem xét trong phương án điều chỉnh hướng tuyến dự án cầu và đường ĐT.623B *(ảnh lớn)* và một đoạn di tích Trường Lũy Quảng Ngãi

VĂN HÓA & **SUY NGẪM**

Xây dựng hạ tầng giao thông cần bảo vệ di sản

● **LÂM SƠN**

Ngày càng có nhiều dự án hạ tầng giao thông và đây là yêu cầu tất yếu của quá trình đô thị hóa và phát triển kinh tế, như đường sắt tốc độ cao, mở rộng nhiều hướng tuyến, cầu đường mới. Ý nghĩa của nó thì đã rõ, nhưng gần đây lại xuất hiện nhiều câu chuyện khiến dư luận hết sức băn khoăn, đó là không ít dự án hạ tầng giao thông băng cắt, đâm xuyên qua khu vực di tích.

(Xem tiếp trang 2)

VĂN HÓA TRONG BÀI TOÁN TĂNG TRƯỞNG HAI CON SỐ

Sau những đêm diễn kín chỗ, tiền ở lại đâu?

[12]

XUNG QUANH VỤ TRỐNG ĐỒNG "THẤT LẠC" HƠN 30 NĂM Ở NINH BÌNH:

Vẫn chưa xác định đâu là "trống đồng Thung Mai"

[4]

Phim ngắn và những ảnh hưởng "không ngắn"

[11]

Thủ tướng dâng hương tưởng niệm tại di tích quốc gia đặc biệt Đường Hồ Chí Minh trên biển

Hôm qua 24.9, trong chương trình công tác tại Hải Phòng, hướng tới kỷ niệm 65 năm ngày mở Đường Hồ Chí Minh trên biển (23.10.1961-23.10.2026), Thủ tướng Lê Minh Hưng và đoàn công tác đã tới dâng hương, dâng hoa tại Bến K15 Đồ Sơn - "Km số 0" của Đường Hồ Chí Minh trên biển, thuộc Cụm di tích lịch sử Đường Hồ Chí Minh trên biển, di tích quốc gia đặc biệt.

Trong không khí trang nghiêm, Thủ tướng và đoàn đã dâng hương, dâng hoa tại Đài tưởng niệm và Đền thờ các Anh hùng liệt sĩ; thành kính dành phút tưởng niệm, tri ân các Anh hùng liệt sĩ đã chiến đấu, hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, vì hạnh phúc, ấm no của nhân dân và nghĩa vụ quốc tế cao cả. "Đường Hồ Chí Minh trên biển" là tên gọi của tuyến đường vận tải quân sự chiến lược do Hải quân Nhân dân Việt Nam và Quân giải phóng miền Nam Việt Nam thực hiện bí mật trên Biển Đông, để vận chuyển vũ khí, cán bộ từ miền Bắc vào chi viện cho miền Nam. Bến K15 Đồ Sơn là điểm bắt đầu của tuyến đường, nơi xuất phát của các con tàu không số.

Hoạt động trong suốt 14 năm liên tục (từ năm 1961 cho đến ngày toàn thắng 30.4.1975), Đường Hồ Chí Minh trên biển là sự sáng tạo độc đáo của chiến tranh nhân dân trong thời đại Hồ Chí Minh, một kỳ tích lịch sử, một thiên anh hùng ca bất tử đã trở thành huyền thoại, được làm nên bởi trí tuệ, lòng yêu nước, tinh thần dũng cảm và ý chí kiên cường "Không có gì quý hơn độc lập, tự do", khát vọng hòa bình, khát vọng về một ngày mai tươi sáng. Trên con đường vận tải chiến lược trên biển, đã có hơn 100 cán bộ, chiến sĩ Hải quân anh dũng hy sinh, mãi mãi nằm lại, góp phần quan trọng vào thắng lợi vĩ đại của dân tộc.

Thủ tướng Lê Minh Hưng và đoàn công tác dâng hương tại Bến K15 Đồ Sơn – "Km số 0" của Đường Hồ Chí Minh trên biển **Ảnh: CHINHPHU.VN**

Cũng trong chuyến công tác, Thủ tướng Lê Minh Hưng đã tới thăm, tặng quà gia đình đồng chí Lê Viết Khản, sinh năm 1927, 80 năm tuổi Đảng, hiện trú tại phường Đồ Sơn. Thủ tướng ân cần thăm hỏi, động viên và mong đồng chí Lê Viết Khản tiếp tục là tấm gương cho con cháu, gương mẫu thực hiện các chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và các hoạt động tại địa phương. **T.SƯƠNG**

Xây dựng...

(Tiếp theo trang 1)

Với hệ thống di tích dày đặc như nước ta, mỗi dự án hạ tầng sẽ đối diện với câu hỏi: Làm thế nào để phát triển mà không đánh đổi những giá trị văn hóa đã được các thế hệ gìn giữ?

Câu chuyện dự án cầu và đường ĐT.623B đoạn qua Thạch Nham (Quảng Ngãi) trong thiết kế được duyệt đi ngang qua di tích kiến trúc quốc gia Trường Luỹ, là một ví dụ nữa để các bên cần suy ngẫm. Đây không phải là vấn đề lựa chọn giữa "di tích" hay "phát triển". Sự cốt lõi là tư duy phát triển phải thay đổi: Hạ tầng giao thông cần được thiết kế để thích ứng với di sản, chứ không thể mặc nhiên coi di sản là vật cản cần loại bỏ. Một cây cầu có thể xây mới, một tuyến đường có thể điều chỉnh, thậm chí một phương án giao thông có thể thay đổi theo điều kiện thực tế. Nhưng một di tích bị phá hủy hay bị xâm phạm nghiêm trọng thì không thể khôi phục nguyên trạng. Giá trị của di sản không chỉ nằm ở vật liệu, kiến trúc hay khuôn viên của một công trình. Đó còn là ký ức lịch sử, dấu tích của cộng đồng và bằng chứng vật chất giúp thế hệ hôm nay hiểu được mình đã đi qua những chặng đường nào.

Bởi vậy, khi một dự án giao thông có nguy cơ tác động đến di sản, câu hỏi đầu tiên không nên là "có thể giải phóng di tích để làm đường hay không", mà phải là "có thể thiết kế lại dự án như thế nào để giảm thiểu hoặc tránh tác động đến di sản?". Trên thực tế, hạ tầng giao thông và bảo tồn hoàn toàn không phải hai mục tiêu đối lập. Nhiều đô thị trên thế giới đã chứng minh rằng đường sá, cầu cống, đường sắt có thể cùng tồn tại với các khu phố cổ, công trình lịch sử và không gian khảo cổ. Điều đó đòi hỏi công tác điều tra, nghiên cứu, quy hoạch phải được thực hiện từ sớm, với đầy đủ dữ liệu về di sản và sự tham gia của các chuyên gia văn hóa, lịch sử, kiến trúc, khảo cổ bên cạnh các chuyên gia giao thông.

Điểm đáng lưu ý, di sản không chỉ là những công trình đã được xếp hạng. Trong quá trình khảo sát để xây dựng công trình, có thể phát hiện những địa điểm, cấu trúc hoặc tầng văn hóa có giá trị chưa được nhận diện đầy đủ. Vì thế, đánh giá tác động của dự án đối với di sản phải được thực hiện thực chất, độc lập và ngay từ giai đoạn lập quy hoạch, thay vì chờ đến khi dự án đã được quyết định hướng tuyến mới tìm cách xử lý.

Một nguyên tắc quan trọng khác là phải tính đúng giá trị của di sản trong bài toán chi phí, lợi ích của dự án. Nếu chỉ tính chi phí xây dựng thêm một đoạn đường, một cây cầu hay một phương án kỹ thuật mà không tính tổn thất đối với cảnh quan lịch sử, không gian văn hóa và giá trị di tích, bài toán kinh tế ấy sẽ thiếu một phần rất quan trọng. Đặc biệt, không nên coi việc di dời một công trình cổ hoặc "phục dựng" sau khi tháo dỡ là giải pháp tương đương với bảo tồn nguyên trạng. Có những giá trị nằm chính trong mối quan hệ giữa di tích với không gian, địa hình và cảnh quan xung quanh. Một di tích bị tách khỏi môi trường lịch sử của nó có thể vẫn còn hình hài, nhưng đã mất đi một phần ý nghĩa vốn có.

Điều đó không có nghĩa mọi dự án giao thông đều phải dừng lại khi gặp di sản. Nhưng phát triển phải đi cùng trách nhiệm. Trong trường hợp xung đột, cần ưu tiên nghiên cứu các giải pháp kỹ thuật và quy hoạch để giảm thiểu tác động: Điều chỉnh hướng tuyến, thay đổi quy mô, áp dụng công nghệ thi công phù hợp, tổ chức lại không gian giao thông hoặc lựa chọn phương án đầu tư khác. Cũng cần nâng cao tính minh bạch trong quá trình ra quyết định. Những dự án có khả năng ảnh hưởng đáng kể đến di sản cần được công khai thông tin, lấy ý kiến chuyên gia và cộng đồng một cách thực chất.

Cầu và đường có thể đưa chúng ta đi xa hơn về phía trước. Di sản giúp chúng ta biết mình đã đi từ đâu. Một nền phát triển bền vững không thể buộc hai giá trị ấy phải hy sinh lẫn nhau. Mục tiêu phải là xây dựng hạ tầng hiện đại trong khi vẫn bảo vệ được những di sản làm nên căn tính của mỗi vùng đất, mỗi đô thị. Và muốn được như vậy, ngay từ đầu, công tác điều tra, nghiên cứu, quy hoạch, thiết kế hướng tuyến cần được tổ chức công khai, minh bạch, có sự tham gia của các nhà chuyên môn, chứ không nên khi dự án đã được phê duyệt mới đi xin ý kiến. ■

Khuyến khích báo hỷ thay cho mời dự lễ cưới, tiệc cưới

Bộ VHTTDL vừa có văn bản hợp nhất số 6/2026/VBHN-QĐ-BVHTTDL ban hành Quy chế thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội. Theo Quy chế, cán bộ, công chức, viên chức trong các cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp, công ty nhà nước; các tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp; sĩ quan, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, chiến sĩ trong lực lượng vũ trang phải gương mẫu thực hiện, đồng thời có trách nhiệm vận động gia đình và cộng đồng dân cư thực hiện nếp sống văn minh. Mọi gia đình, công dân cũng có trách nhiệm thực hiện các quy định về nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội.

Việc tổ chức phải phù hợp với thuần phong, mỹ tục của dân tộc; không thực hiện các hoạt động mê tín dị đoan; không gây mất trật tự, an ninh xã hội, cản trở giao thông và các hoạt động công cộng; không tổ chức hoặc tham gia đánh bạc dưới mọi hình thức. Quy chế cũng yêu cầu giữ gìn sự yên tĩnh, hạn chế gây tiếng ồn vào ban đêm. Cán bộ, công chức, viên chức và các đối tượng thuộc phạm vi điều chỉnh không được mời, dự tiệc cưới trong giờ làm việc; không sử dụng thời gian làm việc, công quỹ và phương tiện của cơ quan, đơn vị, tổ chức để đi dự lễ hội khi không có nhiệm vụ. Việc lợi dụng đám cưới, đám tang để nhận quà biếu nhằm trục lợi cá nhân hoặc sử dụng công quỹ làm quà mừng cưới, viếng đám tang phục vụ mục đích cá nhân cũng không được phép.

Đối với việc cưới, Quy chế yêu cầu tổ chức trang trọng, vui tươi, lành mạnh, phù hợp với phong tục, tập quán tốt đẹp của dân tộc. Các thủ tục mang tính phong tục như chạm ngõ, lễ hỏi, xin dâu cần được tổ chức đơn giản, gọn nhẹ; trang trí lễ cưới và trang phục của cô dâu, chú rể phải lịch sự, phù hợp với truyền thống văn hóa dân tộc. Trường hợp tổ chức ăn uống cần bảo đảm tiết kiệm, không kéo dài nhiều ngày và tuân thủ các yêu cầu về vệ sinh an toàn thực phẩm. Lễ đăng ký kết hôn và trao giấy chứng nhận kết hôn phải được thực hiện theo đúng quy định của pháp luật về hôn nhân và gia đình. Hoạt động tổ chức cưới, đưa đón dâu phải tuân thủ quy định về an toàn giao thông và trật tự an toàn công cộng.

Quy chế khuyến khích báo hỷ thay cho mời dự lễ cưới, tiệc cưới; tổ chức tiệc trà thay cho tiệc mặn tại gia đình, hội trường cơ quan hoặc nhà văn hóa; tổ chức đám cưới không hút thuốc lá. Các cơ quan, tổ chức, đoàn thể xã hội có thể đứng ra tổ chức lễ cưới; cô dâu, chú rể được khuyến khích đặt hoa tại đài tưởng niệm, nghĩa trang liệt sĩ hoặc trồng cây lưu niệm tại địa phương trong ngày cưới.

Việc tang phải được thực hiện theo đúng quy định của pháp luật về hộ tịch, môi trường và vệ sinh an toàn thực phẩm; bảo đảm chu đáo, trang nghiêm, gọn nhẹ, tiết kiệm. Khi đưa tang phải tuân thủ các quy định về an toàn giao thông và trật tự an toàn công cộng; hạn chế tối đa việc rắc vàng mã, tiền âm phủ và không rắc tiền giấy, tiền xu trên đường. Tang phục, cờ tang và việc treo cờ tang được thực hiện theo phong tục truyền thống của từng vùng, miền, dân tộc và tôn giáo. Quy chế khuyến khích hạn chế mang vòng hoa; thực hiện các hình thức hỏa táng, điện táng; tổ chức các tuần tiết trong nội bộ gia đình, họ tộc và bạn thân.

Việc chôn cất, cải táng và xây mộ phải nằm trong quy hoạch nghĩa trang. Chính quyền địa phương các cấp có trách nhiệm xây dựng quy hoạch, kế hoạch, bố trí nguồn lực, từng bước xây dựng nghĩa trang thành công trình văn hóa tưởng niệm; phát triển nhà văn hóa, nhà tang lễ và trang bị xe tang, góp phần hỗ trợ người dân tổ chức việc cưới, việc tang theo nếp sống văn minh… **B.H**

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm bắt đầu chuyến thăm cấp Nhà nước tới Canada

Tối 23.9, giờ địa phương (sáng 24.9, giờ Hà Nội), Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm đến thủ đô Ottawa, bắt đầu chuyến thăm cấp Nhà nước tới Canada theo lời mời của Toàn quyền Canada Louise Arbour.

Cán bộ, nhân viên Đại sứ quán và đại diện cộng đồng người Việt Nam tại Canada đón Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm Ảnh: TTXVN

Theo Thứ trưởng Bộ Ngoại giao Đặng Hoàng Giang, trên nền tảng quan hệ song phương tốt đẹp và với nhiều thành tựu to lớn đạt được trên các lĩnh vực hợp tác, chuyến thăm lần này của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước sẽ tạo động lực chính trị mạnh mẽ, đưa quan hệ Việt Nam - Canada phát triển thực chất, cân bằng và hiệu quả hơn nữa, tương xứng với tiềm năng, thế mạnh và nhu cầu của hai nước.

Đồng thời, chuyến thăm cũng sẽ mở ra một giai đoạn phát triển chiến lược và toàn diện hơn giữa hai nước, đóng góp tích cực cho hòa bình, ổn định ở khu vực và trên thế giới. Về quan hệ Việt Nam - Canada, sau hơn nửa thế kỷ thiết lập quan hệ ngoại giao và gần một thập kỷ triển khai khuôn khổ Đối tác toàn diện, hai nước đã xây dựng nền tảng quan hệ ngày càng vững chắc. Tin cậy chính trị được củng cố; hợp tác kinh tế, thương mại, đầu tư phát triển năng động; hợp tác giáo dục - đào tạo, khoa học - công nghệ, quốc phòng - an ninh và giao lưu nhân dân ngày càng thực chất.

Đặc biệt, hai bên đang nỗ lực đưa các lĩnh vực như khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo, trí tuệ nhân tạo, bán dẫn, năng lượng sạch và phát triển nguồn nhân lực trở thành những động lực mới của quan hệ hai nước. Đồng thời, Việt Nam và Canada cũng chia sẻ nhiều quan điểm tương đồng về luật pháp quốc tế, thương mại tự do và duy trì hòa bình, ổn định ở khu vực. Hai nước có nhiều thế mạnh bổ trợ tương đồng; Việt Nam đang bước vào kỷ nguyên phát triển mới, xác định khoa học - công nghệ, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số và hội nhập quốc tế sâu rộng là những động lực quan trọng để hiện thực hóa hai mục tiêu 100 năm vào năm 2030 và 2045; Canada đang đẩy mạnh đa dạng hóa thị trường và tăng cường gắn kết với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. **P.V**

Ngày hội văn hóa dân tộc Mông lần thứ IV có nhiều điểm mới

● **HUY AN; ảnh: TUẤN MINH**

Ngày 24.9, Bộ VHTTDL phối hợp với UBND tỉnh Điện Biên tổ chức họp báo thông tin về "Ngày hội văn hóa dân tộc Mông lần thứ IV tại tỉnh Điện Biên, năm 2026". Thứ trưởng Bộ VHTTDL Trịnh Thị Thủy và Phó Chủ tịch UBND tỉnh Điện Biên Nguyễn Văn Đoạt đồng chủ trì họp báo.

Toàn cảnh họp báo

Ngày hội diễn ra từ ngày 9-11.10 tại tỉnh Điện Biên, quy tụ các nghệ nhân, diễn viên, vận động viên quần chúng dân tộc Mông đến từ 11 tỉnh bao gồm Điện Biên, Tuyên Quang, Phú Thọ, Thái Nguyên, Sơn La, Cao Bằng, Lai Châu, Lào Cai, Thanh Hóa, Nghệ An và Đắk Lắk. Đây là sự kiện nhằm tôn vinh, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của đồng bào dân tộc Mông, góp phần củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc và thúc đẩy phát triển du lịch gắn với bảo tồn bản sắc văn hóa.

Lễ khai mạc Ngày hội sẽ diễn ra vào lúc 20h00 ngày 9.10 tại Quảng trường 7.5, được truyền hình trực tiếp trên kênh VTV8 và tiếp sóng trên VTV5. Trong suốt ba ngày diễn ra sự kiện, nhiều hoạt động văn hóa, thể thao và du lịch sôi động sẽ được tổ chức như trình diễn nghệ thuật khèn Mông, liên hoan văn nghệ quần chúng, trình diễn trang phục truyền thống, trải nghiệm Làng du lịch văn hóa dân tộc Mông tại bản Lồng (xã Quài Tở), chương trình Carnaval đường phố và các môn thi đấu thể thao dân gian.

Phát biểu tại buổi họp báo, Thứ trưởng Trịnh Thị Thủy nhấn mạnh, thông qua Ngày hội, các giá trị văn hóa không chỉ được bảo tồn tại vùng đồng bào dân tộc Mông mà còn được lan tỏa rộng rãi trong cả nước và vươn tầm quốc tế. Đây cũng là điều kiện thuận lợi để địa phương và người dân triển khai Đề án bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch và kinh tế bền vững trong thời kỳ mới. Hiện Bộ VHTTDL đang phối hợp chặt chẽ với UBND tỉnh Điện Biên và các địa phương tập trung hoàn thiện công tác chuẩn bị, bảo đảm các điều kiện về cơ sở vật chất, an ninh trật tự, lưu trú và hậu cần.

Về phía địa phương đăng cai, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Điện Biên Nguyễn Văn Đoạt khẳng định, việc tổ chức các hoạt động quy mô lớn yêu cầu sự chuyên nghiệp, an toàn và chu đáo. Tỉnh Điện Biên đang rà soát kỹ các điều kiện về địa điểm, kỹ thuật, giao thông, an ninh trật tự và phối hợp các lực lượng, yêu cầu từng nhiệm vụ phải rõ người, rõ việc, rõ trách nhiệm, chủ động phương án xử lý tình huống phát sinh để bảo đảm các hoạt động diễn ra an toàn, thông suốt và đúng kế hoạch. Tỉnh Điện Biên mong muốn sau Ngày hội sẽ để lại ba dấu ấn rõ nét: Bản sắc văn hóa Mông được tôn vinh và lan tỏa sâu rộng hơn; hình ảnh một Điện Biên lịch sử, giàu bản sắc, thân thiện, mến khách được quảng bá rõ nét hơn; đồng thời từ những giá trị văn hóa mở thêm cơ hội phát triển du lịch, quảng bá sản phẩm địa phương, tạo sinh kế và nâng cao đời sống cho người dân.

> *"Thông qua Ngày hội, các giá trị văn hóa không chỉ được bảo tồn tại vùng đồng bào dân tộc Mông mà còn được lan tỏa rộng rãi trong cả nước và vươn tầm quốc tế. Đây cũng là điều kiện thuận lợi để địa phương và người dân triển khai Đề án bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch và kinh tế bền vững trong thời kỳ mới."*
>
> **(Thứ trưởng TRỊNH THỊ THỦY)**

Thông tin cụ thể về công tác chuyên môn, Cục trưởng Cục Văn hóa các dân tộc Việt Nam Trịnh Ngọc Chung cho biết, Ngày hội năm nay được triển khai với tinh thần đổi mới và mang lại nhiều điểm mới nổi bật. Điểm mới đáng chú ý là chương trình nghệ thuật khai mạc do Bộ VHTTDL trực tiếp chủ trì, giao Nhà hát Ca Múa Nhạc Việt Nam thực hiện thay vì giao hoàn toàn cho địa phương như trước đây. Cùng với đó, tập trung xây dựng không gian trải nghiệm văn hóa dân tộc Mông cho du khách và người dân tại Quảng trường 7.5. Điểm mới đáng chú ý tiếp theo là đưa môn bóng đá nữ bảy người vào chương trình thi đấu bên cạnh các môn thể thao truyền thống. Bên cạnh đó, Ban tổ chức đề nghị 11 tỉnh, thành tham gia phải lựa chọn các nghệ nhân có nhiều đóng góp tiêu biểu để Bộ VHTTDL trao tặng bằng khen, tôn vinh trong khuôn khổ sự kiện.

Cục trưởng Trịnh Ngọc Chung nhấn mạnh thêm, Ngày hội còn là nơi để đồng bào Mông ở các địa phương gặp gỡ, giao lưu, học hỏi kinh nghiệm lẫn nhau trong công tác giữ gìn văn hóa dân tộc. Khi trở về địa phương, kết hợp với các cơ chế, chính sách hiện hành, bà con có thể áp dụng những kinh nghiệm học hỏi được vào thực tiễn làng bản nhằm phát triển các sản phẩm văn hóa độc đáo như dệt, nghề thủ công mỹ nghệ, cách làm du lịch hoặc ứng dụng công nghệ trên nền tảng số để thu hút du khách. ■

XUNG QUANH VỤ TRỐNG ĐỒNG "THẤT LẠC" HƠN 30 NĂM Ở NINH BÌNH:

Vẫn chưa xác định đâu là "trống đồng Thung Mai"

Đề nghị Công an tỉnh vào cuộc

ANH TÚ

Liên quan đến vụ việc ba em học sinh phát hiện trống đồng trong hang núi từ năm 1994 và bàn giao cho địa phương, nhưng bị "thất lạc" suốt 32 năm, Sở VHTT tỉnh Ninh Bình đã có văn bản đề nghị Công an tỉnh vào cuộc xác minh thông tin hiện vật.

Bà Vũ Thị Thu, Phó Giám đốc Bảo tàng tỉnh Ninh Bình cho biết, bảo tàng đã nhận được công văn của UBND xã Phú Sơn về việc đề nghị xác minh hiện vật. Sau khi tra cứu hồ sơ khoa học hiện vật, so sánh đối chiếu với những thông tin trong đơn đề nghị của ông Quách Văn Quỳnh (thôn Đồi Bồ, xã Thạch Bình, huyện Nho Quan cũ, nay là thôn Bình Phú, xã Phú Sơn) cho thấy, hiện nay tại Bảo tàng tỉnh Ninh Bình cơ sở 1 đang lưu giữ, bảo quản một chiếc trống đồng có số đăng ký 2958/KL381.

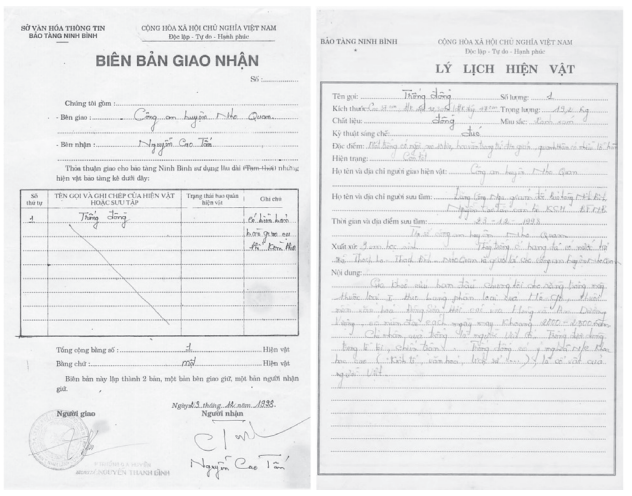
Hình ảnh trống đồng cổ được bàn giao từ Công an huyện Nho Quan năm 1998 hiện được lưu giữ, bảo quản tại Bảo tàng **Ảnh: BẢO TÀNG TỈNH NINH BÌNH**

Liên quan vụ việc hiện vật trống đồng bị "thất lạc" hơn 30 năm qua ở Ninh Bình đã được dư luận báo chí phản ánh, Cục Di sản văn hóa (Bộ VHTTDL) vừa có văn bản số 1680/DSVH-QLBT&DSTL gửi Sở VHTT Ninh Bình đề nghị khẩn trương tiến hành kiểm tra, xác minh, làm rõ thông tin được phản ánh, gửi kết quả giải quyết về Cục Di sản văn hóa.

Hiện vật này được bàn giao từ Công an huyện Nho Quan (cũ), có dấu đỏ của Công an huyện Nho Quan và chữ ký của Phó Trưởng Công an huyện Trung tá Nguyễn Thanh Bình. Bên nhận là ông Nguyễn Cao Tấn, nhân viên Bảo tàng Ninh Bình, ngày giao nhận 23.12.1998. Lý lịch hiện vật thời điểm đó có các nội dung: Kích thước cao 37cm, đường kính mặt 42,3cm, đường kính đáy 47cm, trọng lượng 19,2kg. Mặt trống có ngôi sao 10 tia, hoa văn trang trí đơn giản, quanh thân có nhiều lỗ hàn, hiện trạng còn tốt. Xuất xứ: "Ba em học sinh thấy trống ở trong hang đá có nước tại Thạch La, Thạch Bình, Nho Quan và giao lại cho Công an huyện Nho Quan". Nội dung: "Qua khảo cứu ban đầu chúng tôi cho rằng, trống này thuộc loại I theo bảng phân loại của Hê-gơ, thuộc nền văn hóa Đông Sơn thời các Vua Hùng và An Dương Vương, có niên đại cách ngày nay khoảng 2.000-2.500 năm. Chủ nhân của trống là người Việt cổ, trống được dùng trong lễ hội, chiến trận…".

"Đối chiếu, so sánh thông tin của hiện vật với tài liệu của ông Quách Văn Quỳnh đính kèm đơn kiến nghị nhưng không có kích thước cụ thể, mô tả hoa văn để nhận diện, chỉ có hai tấm ảnh. Do vậy, Bảo tàng tỉnh Ninh Bình chưa có đủ căn cứ để khẳng định đây là trống mà ông Quách Văn Quỳnh và hai người bạn phát hiện vào năm 1994 tại hang núi Thung Mai", bà Vũ Thị Thu cho biết thêm.

Ngày 23.9, trao đổi với phóng viên *Văn Hóa*, bà Vũ Thanh Lịch, Phó Giám đốc Sở VHTT tỉnh Ninh Bình cho biết: Đối chiếu, so sánh thông tin, lý lịch của hiện vật lưu giữ tại Bảo tàng tỉnh Ninh Bình với tài liệu của ông Quách Văn Quỳnh, có một thông tin trùng hợp là do ba em học sinh phát hiện trong hang. Địa điểm phát hiện theo hồ sơ lưu cũng đang có sai khác giữa hang núi Thung Mai và hang đá có nước tại Thạch La, Thạch Bình. Mặt khác, trong Biên bản giao nhận hiện vật giữa Công an huyện Nho Quan và cán bộ bảo tàng ngày 23.12.1998, tại cột Ghi chú có ghi: "Có biên bản bàn giao cụ thể kèm theo". Tuy nhiên, qua rà soát hồ sơ lưu giữ thì không có biên bản này. Bà Vũ Thanh Lịch cho biết thêm: Để có đầy đủ cơ sở khẳng định thông tin về hiện vật, Sở VHTT tỉnh Ninh Bình vừa có văn bản số 3637/SVHTT-DSVH đề nghị Công an tỉnh Ninh Bình vào cuộc xác minh.

SỞ VĂN HÓA THÔNG TIN BẢO TÀNG NINH BÌNH — CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

BIÊN BẢN GIAO NHẬN

Số: .....

Chúng tôi gồm: .....

- Bên giao: Công an huyện Nho Quan

- Bên nhận: Nguyễn Cao Tấn

Thỏa thuận giao cho bảo tàng Ninh Bình sử dụng lưu giữ những hiện vật sau (đã liệt kê dưới đây):

Số thứ tự	TÊN GỌI VÀ GHI CHÉP CỦA HIỆN VẬT HOẶC SƯU TẬP	Trạng thái bảo quản hiện vật	Ghi chú
1	Trống đồng		Có biên bản bàn giao cụ thể kèm theo

Tổng cộng bằng số: 1 Hiện vật

Bằng chữ: một Hiện vật

Biên bản này lập thành 2 bản, một bản bên giao giữ, một bản người nhận giữ.

Ngày 23 tháng 12 năm 1998

Người giao — Người nhận

Nguyễn Cao Tấn

BẢO TÀNG NINH BÌNH — CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

LÝ LỊCH HIỆN VẬT

Tên gọi: Trống đồng Số lượng: 1

Kích thước: Cao 37 cm, đường kính mặt 42,3 cm, đường kính đáy 47 cm Trọng lượng: 19,2 Kg

Chất liệu: đồng Màu sắc: Xanh rêu

Kỹ thuật sáng chế: đúc

Đặc điểm: Mặt đồng có ngôi sao 10 tia, hoa văn đồng tâm, quanh thân có nhiều lỗ hàn, quai thiếu 1 chiếc, bị vỡ

Hiện trạng: Còn tốt

Họ tên và địa chỉ người giao hiện vật: Công an huyện Nho Quan

Họ tên và địa chỉ người sưu tầm: Công an huyện Nho Quan

Thời gian và địa điểm sưu tầm: 23-12-1998

Xuất xứ: Ba em học sinh phát hiện ở hang đá có nước tại Thạch La, Thạch Bình, Nho Quan giao lại cho Công an huyện Nho Quan

Nội dung: Qua khảo cứu ban đầu chúng tôi cho rằng, trống này thuộc loại I theo bảng phân loại của Hê-gơ, thuộc nền văn hóa Đông Sơn thời các Vua Hùng và An Dương Vương, có niên đại cách ngày nay khoảng 2.000-2.500 năm. Chủ nhân của trống là người Việt cổ, trống được dùng trong lễ hội, chiến trận…

Lý lịch hiện vật, Biên bản giao nhận trống đồng giữa Công an huyện Nho Quan và Bảo tàng Ninh Bình ngày 23.12.1998

Trong đó, tập trung rà soát hồ sơ, tài liệu liên quan có lưu giữ thông tin về sự việc trên tại Công an huyện Nho Quan thời điểm năm 1994-1998, đặc biệt là Biên bản bàn giao cụ thể giữa UBND xã Thạch Bình, huyện Nho Quan và Công an huyện Nho Quan; Biên bản bàn giao giữa Công an huyện Nho Quan và cán bộ bảo tàng.

Cùng với đó đề nghị Công an tỉnh Ninh Bình hướng dẫn Sở VHTT tỉnh thủ tục xác minh mối liên hệ giữa hiện vật trống đồng tại Bảo tàng tỉnh Ninh Bình với hình ảnh trống đồng do ông Quách Văn Quỳnh cung cấp. Việc đầu tiên phải làm và cũng là cốt lõi đó là xác minh thông tin đầy đủ, chính xác về hiện vật, khi có đầy đủ các hồ sơ, thông tin nói trên từ Công an tỉnh, Sở VHTT tỉnh Ninh Bình sẽ có văn bản trả lời công dân.

"Nếu chiếc trống đồng được bàn giao năm 1998 từ Công an huyện Nho Quan đúng là chiếc trống đồng được tìm thấy tại hang núi Thung Mai năm 1994, Sở sẽ rà soát, xin ý kiến các Sở, ngành, địa phương về hình thức khen thưởng đối với ông Quách Văn Quỳnh và hai người bạn phát hiện ra hiện vật", bà Vũ Thanh Lịch khẳng định. Trước đó *Văn Hóa* có bài *Xung quanh thông tin phát hiện trống đồng từ năm 1994 ở Ninh Bình: Hiện nay đang ở đâu và ai quản lý, phát huy giá trị?* (số 4400, ra ngày 11.9.2026) phản ánh về quá trình phát hiện hiện vật "trống đồng Thung Mai" và những câu hỏi đặt ra về công tác quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị. ■

Hơn 3,7 triệu trường hợp vi phạm giao thông bị xử lý trong 9 tháng

Theo Cục Cảnh sát giao thông (Bộ Công an), trong 9 tháng năm 2026, cả nước đã xử lý hơn 3,7 triệu trường hợp vi phạm giao thông, qua đó giảm số vụ tai nạn, số người chết và bị thương so với cùng kỳ. Theo thống kê, 9 tháng năm 2026, toàn quốc xảy ra 11.564 vụ tai nạn giao thông, làm 7.198 người chết, 6.704 người bị thương. So với cùng kỳ năm 2025, tai nạn giao thông giảm cả 3 tiêu chí: Giảm 2.306 vụ tai nạn (16,6%), giảm 710 người chết (9%) và giảm 2.409 người bị thương (26,4%).

Lực lượng CSGT toàn quốc đã xử lý 3.765.573 trường hợp vi phạm trật tự, an toàn giao thông; tạm giữ 770.484 phương tiện; tước 89.161 bằng, giấy phép lái xe, giấy chứng nhận khả năng chuyên môn, chứng chỉ chuyên môn; trừ điểm giấy phép lái xe 508.518 trường hợp. Công tác tuần tra, kiểm soát tập trung vào những hành vi là nguyên nhân trực tiếp, tiềm ẩn nguy cơ cao dẫn đến tai nạn giao thông. Trong 9 tháng, lực lượng CSGT đã xử lý 959.407 trường hợp chạy quá tốc độ quy định; 595.034 trường hợp vi phạm nồng độ cồn; 405.732 trường hợp vi phạm quy định về đội mũ bảo hiểm; 345.963 trường hợp dừng, đỗ sai quy định...

Song song với xử lý vi phạm, công tác tuyên truyền tiếp tục chuyển mạnh từ tuyên truyền một chiều sang giáo dục pháp luật, hướng dẫn kỹ năng tham gia giao thông an toàn. Trong 9 tháng, lực lượng CSGT đã trực tiếp tổ chức 23.354 lượt tuyên truyền với 2.087.936 người tham gia. Riêng tại các trường học, 4.173 buổi tuyên truyền được tổ chức với sự tham gia của 2.395.755 học sinh và 164.459 giáo viên; trao tặng 27.685 mũ bảo hiểm và 6.626 áo phao, dụng cụ nổi cho học sinh. Đặc biệt, việc ứng dụng khoa học, công nghệ và chuyển đổi số ngày càng đi sâu vào công tác bảo đảm trật tự, an toàn giao thông. Riêng trong Quý III/2026, qua hệ thống camera AI đã phát hiện, xử lý 9.488 trường hợp vi phạm; lực lượng Cảnh sát giao thông tiếp nhận, xử lý 6.069 tin phản ánh, tin báo về vi phạm trật tự, an toàn giao thông qua Facebook, Zalo, VNeTraffic và hệ thống giám sát hành trình.

Cũng theo Cục CSGT, công tác sát hạch, quản lý, cấp giấy phép lái xe tiếp tục được đổi mới theo hướng công khai, minh bạch, tăng cường ứng dụng công nghệ. Trong 9 tháng đầu năm, toàn quốc có 4.415.691 lượt thí sinh có mặt dự sát hạch, trong đó 2.886.413 trường hợp đạt. Việc triển khai hồ sơ điện tử thay thế hồ sơ giấy trong công tác sát hạch, nghiên cứu ứng dụng trí tuệ nhân tạo nhận diện thí sinh và nâng cấp dịch vụ công đổi, cấp lại giấy phép lái xe đang tiếp tục được đẩy mạnh, góp phần nâng cao chất lượng quản lý người lái…

P.V

HỒ SƠ DỰ ÁN LUẬT PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VĂN HÓA:

Trình Quốc hội xem xét tại kỳ họp thứ 2

● XUÂN TRƯỜNG; ảnh: TR.HUẤN

Chiều qua 24.9, tại phiên họp thứ 6, dưới sự chủ trì của Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn, Ủy ban Thường vụ Quốc hội đã cho ý kiến về dự án Luật Phát triển công nghiệp văn hóa. Phó Chủ tịch Thường trực Quốc hội Đỗ Văn Chiến điều hành nội dung thảo luận.

Thừa ủy quyền của Thủ tướng Chính phủ, trình bày Tờ trình tóm tắt về dự án Luật Phát triển công nghiệp văn hóa, Bộ trưởng Bộ VHTTDL Lâm Thị Phương Thanh cho biết, việc xây dựng luật nhằm kịp thời thể chế hóa các chủ trương của Đảng về phát triển công nghiệp văn hóa (CNVH) và các kết luận, chỉ đạo có liên quan. Đồng thời, hoàn thiện hành lang pháp lý, khắc phục những khoảng trống, điểm nghẽn, đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số, hội nhập quốc tế và phát triển kinh tế, xã hội trong giai đoạn mới.

Ủy ban Thường vụ Quốc hội cho ý kiến về dự án Luật Phát triển CNVH

Bộ trưởng Lâm Thị Phương Thanh trình bày Tờ trình tóm tắt về dự án Luật Phát triển CNVH

CNVH trở thành một động lực tăng trưởng

Theo Bộ trưởng Lâm Thị Phương Thanh, Việt Nam có nhiều tiềm năng, lợi thế để phát triển CNVH, nhưng kết quả đạt được chưa tương xứng; chuỗi liên kết từ sáng tạo, sản xuất, phân phối đến tiêu dùng còn hạn chế; cơ chế, chính sách hỗ trợ phát triển thị trường, huy động nguồn lực và nâng cao năng lực cạnh tranh chưa đồng bộ.

Việc ban hành Luật Phát triển CNVH là cần thiết nhằm hoàn thiện khung pháp lý, khơi thông nguồn lực, thúc đẩy sáng tạo, phát triển thị trường và đưa công nghiệp văn hóa trở thành một động lực tăng trưởng của đất nước. Dự thảo luật được xây dựng trên sáu quan điểm xuyên suốt nhằm xác định các cơ chế, chính sách then chốt để tạo khung khổ pháp lý cho thúc đẩy phát triển CNVH. Về bố cục và các nội dung cơ bản, Bộ trưởng cho biết, dự thảo Luật Phát triển CNVH bao gồm 9 chương và 53 điều, quy định bảy nhóm nội dung chính. Cụ thể: Phát triển hệ sinh thái CNVH: Dự thảo Luật quy định bốn nhóm nội dung chính, gồm cơ chế pháp lý để phát triển và sử dụng bộ công cụ sáng tạo trong các ngành CNVH; các chủ thể tham gia và hoạt động hỗ trợ hệ sinh thái CNVH; các hoạt động hỗ trợ về thông tin, chuỗi giá trị, sở hữu trí tuệ, định giá tài sản trí tuệ, chuyển đổi số và xây dựng thương hiệu quốc gia về CNVH; thử nghiệm, ứng dụng khoa học, công nghệ và triển khai sản phẩm, dịch vụ, mô hình kinh doanh mới trong CNVH.

Tài sản trí tuệ trong các ngành CNVH: Dự thảo Luật quy định bốn nhóm nội dung chính, gồm mã định danh tài sản trí tuệ trong các ngành CNVH; hồ sơ tài sản trí tuệ trong các ngành CNVH; công cụ hỗ trợ xác thực chủ thể, kết nối dữ liệu, đăng ký quyền sở hữu trí tuệ và lập hồ sơ; các biện pháp nâng cao năng lực định giá tài sản trí tuệ. Nhân lực CNVH, dự thảo Luật quy định bốn nhóm nội dung chính, gồm khung năng lực trong các ngành CNVH; chính sách phát huy nghệ sĩ, nghệ nhân, chuyên gia, nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục trong các ngành CNVH; hỗ trợ học bổng, miễn, giảm học phí và tín dụng chính sách đối với người học các ngành, nghề ưu tiên về CNVH; thu hút, trọng dụng nhân lực chất lượng cao và nhân tài CNVH.

Hạ tầng CNVH, dự thảo luật quy định sáu nhóm nội dung chính, gồm công trình phục vụ CNVH; tổ hợp sáng tạo văn hóa; cơ chế hình thành, tổ chức hoạt động của cụm, khu công nghiệp sáng tạo văn hóa; sử dụng không gian công cộng cho hoạt động CNVH; hoạt động CNVH trong các dự án đầu tư xây dựng; phát triển hạ tầng văn hóa số. Thị trường CNVH được quy định năm nhóm nội dung chính, gồm tiêu chí xác lập sản phẩm CNVH có bản sắc Việt Nam; xác lập tài sản trí tuệ gốc trọng điểm, sản phẩm CNVH trọng điểm; hỗ trợ nâng cao năng lực cho doanh nghiệp CNVH; các nội dung nền tảng để xác lập và vận hành sàn giao dịch CNVH; chính sách thúc đẩy tiêu dùng như Thẻ văn hóa quốc gia và chương trình kích cầu tiêu dùng. Tài chính và hỗ trợ, ưu đãi đầu tư, dự thảo luật quy định bốn nhóm nội dung chính, gồm nguồn tài chính cho phát triển CNVH theo hướng không thành lập quỹ mới, tiếp tục sử dụng các nguồn kinh phí hiện hành; chính sách hỗ trợ, ưu đãi đầu tư phát triển hạ tầng và sản phẩm CNVH; chính sách hoàn thuế giá trị gia tăng đối với tổ chức, cá nhân nước ngoài đến quay phim tại Việt Nam; miễn thuế thu nhập cá nhân trong năm năm đối với nhân lực CNVH chất lượng cao.

Cắt giảm, đơn giản hóa thủ tục hành chính, nội dung phân quyền, phân cấp: Thực hiện quy định của Luật Tổ chức Quốc hội, dự thảo Luật không trực tiếp quy định các thủ tục hành chính; giao trực tiếp các nội dung thuộc thẩm quyền của Chính phủ, các Bộ, ngành; tăng cường phân cấp cho địa phương quy định cụ thể các chính sách được quy định tại dự thảo luật, bảo đảm có thể triển khai ngay trên thực tế đồng bộ, thống nhất và hiệu quả. Bộ trưởng Lâm Thị Phương Thanh cho biết, thời gian dự kiến trình Quốc hội xem xét dự án Luật Phát triển CNVH tại kỳ họp thứ 2, Quốc hội khóa XVI.

Hồ sơ dự án luật đủ điều kiện trình Quốc hội

Báo cáo thẩm tra sơ bộ dự án Luật Phát triển CNVH, Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa và Xã hội của Quốc hội Nguyễn Đắc Vinh cho biết, Thường trực Ủy ban tán thành sự cần thiết ban hành luật. Hồ sơ dự án luật được chuẩn bị đầy đủ, đúng trình tự, thủ tục theo quy định. Dự thảo luật phù hợp với chủ trương, đường lối của Đảng, bảo đảm yêu cầu về quốc phòng, an ninh, phù hợp với Hiến pháp; cơ bản bảo đảm tính tương thích với các điều ước quốc tế có liên quan.

Tuy nhiên, đây là dự án luật được xây dựng mới, xác lập nhiều nội dung, cơ chế, chính sách đặc thù, Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa và Xã hội đề nghị cơ quan chủ trì soạn thảo tiếp tục rà soát, bảo đảm tính thống nhất của hệ thống pháp luật. Về phạm vi điều chỉnh, đối tượng áp dụng, Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa và Xã hội cho biết, Thường trực Ủy ban cơ bản nhất trí với phạm vi điều chỉnh, đối tượng áp dụng của dự thảo luật. Đề nghị tiếp tục rà soát, xác định rõ đối tượng áp dụng trong nước và ngoài nước, nhất là các chủ thể nước ngoài hoạt động tại Việt Nam, cung cấp sản phẩm, dịch vụ CNVH vào thị trường Việt Nam, hoạt động qua nền tảng số xuyên biên giới hoặc khai thác "tài sản trí tuệ" thuộc phạm vi bảo hộ tại Việt Nam.

Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa và Xã hội cho biết, hồ sơ dự án luật đủ điều kiện trình Quốc hội xem xét tại kỳ họp thứ 2 sau khi cơ quan chủ trì soạn thảo nghiên cứu tiếp thu và giải trình đầy đủ các nội dung theo ý kiến thẩm tra tại báo cáo này, ý kiến tham gia thẩm tra của các cơ quan của Quốc hội và ý kiến của Ủy ban Thường vụ Quốc hội. Thường trực Ủy ban nhận thấy, đây là dự án luật mới, còn nhiều ý kiến khác nhau, cần thời gian để nghiên cứu, tiếp thu kỹ lưỡng; đề nghị xem xét, thông qua tại kỳ họp thứ 3, Quốc hội khóa XVI. Tại phiên họp, các thành viên Ủy ban Thường vụ Quốc hội cho ý kiến đối với các nội dung dự án Luật Phát triển CNVH. Các ý kiến đều khẳng định sự cần thiết ban hành luật này nhằm hoàn thiện khung pháp lý, khơi thông nguồn lực, thúc đẩy sáng tạo, phát triển thị trường và đưa CNVH trở thành một động lực tăng trưởng của đất nước.

Phát biểu kết luận, Phó Chủ tịch Thường trực Quốc hội Đỗ Văn Chiến cho biết, Ủy ban Thường vụ Quốc hội ghi nhận, đánh giá cao sự chủ động, khẩn trương của Chính phủ trong xây dựng, hoàn thiện hồ sơ dự án luật; đồng thời đánh giá cao báo cáo thẩm tra sơ bộ của Thường trực Ủy ban Văn hóa và Xã hội đã bao quát toàn diện các vấn đề của dự thảo Luật, với nhiều đề xuất cụ thể, thiết thực, có căn cứ. Ủy ban Thường vụ Quốc hội nhất trí về sự cần thiết ban hành luật và tán thành nhiều nội dung được đề cập trong dự thảo luật cũng như báo cáo thẩm tra sơ bộ.

Ủy ban Thường vụ Quốc hội thống nhất giao Ủy ban Văn hóa và Xã hội hoàn thiện báo cáo thẩm tra dự án luật đã được chỉnh lý; phối hợp với cơ quan chủ trì soạn thảo xin ý kiến Hội nghị đại biểu Quốc hội chuyên trách, tiếp thu, hoàn chỉnh để trình Quốc hội cho ý kiến tại kỳ họp thứ 2 và xem xét thông qua tại kỳ họp thứ 3, Quốc hội khóa XVI.■

Để không gian văn hóa trở thành điểm đến

MẠNH HÀ

Trong bức tranh du lịch Việt Nam, lễ hội từ lâu không chỉ là sinh hoạt văn hóa - tín ngưỡng của cộng đồng mà còn có thể trở thành một sản phẩm du lịch giàu sức hấp dẫn. Nếu được tổ chức bài bản, khai thác đúng giá trị và gắn với nhu cầu trải nghiệm của du khách, mỗi lễ hội có thể tạo ra một "lý do để đến", kéo dài thời gian lưu trú, kích thích chi tiêu và góp phần quảng bá hình ảnh địa phương.

Từ lễ hội truyền thống đến sản phẩm hấp dẫn

Khác với những sản phẩm du lịch có thể sao chép, lễ hội thường mang dấu ấn riêng của từng địa phương. Một lễ hội có thể tạo nên hình ảnh nhận diện cho cả một điểm đến nếu được tổ chức và truyền thông tốt. Du khách không chỉ đến để xem lễ hội diễn ra mà còn muốn hiểu câu chuyện phía sau lễ hội, tham gia các hoạt động, thưởng thức món ăn địa phương, mua sản phẩm đặc trưng và khám phá cảnh quan, di tích, đời sống của người dân.

Nhìn từ góc độ này, "lấy lễ hội làm sản phẩm du lịch" cần được hiểu theo nghĩa rộng: Lễ hội là hạt nhân, còn xung quanh nó hình thành chuỗi sản phẩm và dịch vụ phục vụ du khách. Một mô hình như vậy đang được thể hiện khá rõ qua Lễ hội Thành Tuyên. Từ một hoạt động văn hóa địa phương, lễ hội đã tạo nên hình ảnh những mô hình đèn Trung thu khổng lồ, nhiều màu sắc, trở thành điểm nhấn nhận diện của tỉnh Tuyên Quang vào mỗi mùa Trung thu.

Một trong những giá trị nổi bật của Lễ hội Thành Tuyên là vai trò của cộng đồng. Những mô hình đèn không chỉ là sản phẩm trang trí phục vụ một chương trình du lịch mà còn là kết quả của quá trình sáng tạo, đóng góp và tham gia của người dân. Điều này cho thấy một nguyên tắc quan trọng khi khai thác lễ hội phục vụ du lịch đó là cộng đồng địa phương không nên chỉ đứng ngoài phục vụ du khách mà cần được tham gia vào quá trình tạo nên sản phẩm.

Từ Thành Tuyên, có thể hình dung một chuỗi sản phẩm hoàn chỉnh hơn: Du khách đến Tuyên Quang vào dịp lễ hội, tham quan các mô hình đèn, tìm hiểu lịch sử và văn hóa địa phương, thưởng thức ẩm thực, khám phá các điểm đến trong tỉnh, mua đặc sản và nghỉ lại qua đêm. Khi đó, lễ hội không còn là một sự kiện diễn ra trong vài giờ mà trở thành "đầu tàu" kéo theo nhiều dịch vụ du lịch khác.

Nếu Thành Tuyên cho thấy sức hấp dẫn của một lễ hội được cộng đồng sáng tạo thành hình ảnh nhận diện, thì Lễ hội chọi trâu Đồ Sơn, Hải Phòng lại là ví dụ tiêu biểu về việc một lễ hội truyền thống có thể gắn chặt với bản sắc địa phương và trở thành một phần của thương hiệu điểm đến.

Sức hút của lễ hội đến từ tính đặc thù. Hình ảnh những "ông trâu" được chăm sóc, huấn luyện và tham gia hội chọi đã tạo nên một sản phẩm văn hóa khác biệt. Với du khách, đây không đơn thuần là một cuộc thi mà còn là cơ hội tìm hiểu một phong tục có lịch sử lâu đời, khám phá văn hóa địa phương và trải nghiệm không khí lễ hội của một vùng đất biển.

Từ góc độ du lịch, giá trị của Lễ hội chọi trâu Đồ Sơn nằm ở câu chuyện văn hóa phía sau sự kiện. Nếu chỉ tập trung vào phần hội, nguy cơ thương mại hóa hoặc làm nghèo ý nghĩa văn hóa có thể xuất hiện. Ngược lại, khi du khách được tiếp cận đầy đủ hơn với nguồn gốc, nghi lễ, không gian văn hóa và đời sống cộng đồng, lễ hội có thể trở thành một sản phẩm du lịch có chiều sâu.

Không chỉ sản phẩm "bán" trong ngày hội

Thực tế cho thấy, để lễ hội thực sự trở thành sản phẩm du lịch, khâu tổ chức sự kiện chỉ là một phần. Điều quyết định nằm ở khả năng xây dựng hệ sinh thái dịch vụ xung quanh. Trước hết là câu chuyện truyền thông. Một lễ hội muốn thu hút khách ngoài địa phương cần có câu chuyện rõ ràng, hình ảnh đặc trưng và lịch tổ chức ổn định để du khách có thể chủ động lên kế hoạch.

Tiếp đó là khả năng kết nối với các sản phẩm khác. Với Tuyên Quang, mùa lễ hội có thể gắn với các hành trình khám phá lịch sử, văn hóa, sinh thái và ẩm thực của địa phương. Với Đồ Sơn, lễ hội có thể trở thành một điểm nhấn trong hành trình khám phá Hải Phòng, kết hợp với biển, ẩm thực, di tích và các sản phẩm đô thị.

Một yếu tố khác là chất lượng dịch vụ. Lễ hội có thể thu hút hàng nghìn, thậm chí hàng chục nghìn người, nhưng nếu giao thông, vệ sinh môi trường, giá cả, lưu trú, an ninh và thông tin du lịch không được chuẩn bị tương xứng, trải nghiệm của du khách sẽ bị ảnh hưởng.

Đặc biệt, cần có cơ chế để người dân được hưởng lợi từ hoạt động du lịch. Khi lợi ích kinh tế gắn với việc bảo tồn lễ hội, cộng đồng sẽ có thêm động lực gìn giữ các giá trị truyền thống. Ngược lại, nếu du lịch chỉ tạo ra áp lực lên đời sống mà người dân không nhận được lợi ích tương xứng, tính bền vững của sản phẩm sẽ bị đặt trước nhiều thách thức.

Điểm chung từ Thành Tuyên và Đồ Sơn là lễ hội chỉ có thể trở thành sản phẩm du lịch lâu dài khi yếu tố văn hóa được đặt ở vị trí trung tâm. Du lịch có thể tạo thêm nguồn lực cho lễ hội, mở rộng không gian quảng bá và đưa những giá trị văn hóa đến với công chúng rộng hơn. Nhưng quá trình này cũng đòi hỏi giới hạn nhất định. Không phải mọi yếu tố của lễ hội đều cần được "sân khấu hóa", thương mại hóa hay thay đổi để phục vụ du khách.

Một lễ hội hấp dẫn chính bởi nó là lễ hội của cộng đồng. Nếu đánh mất tính chân thực, sản phẩm du lịch có thể trở nên giống với nhiều sự kiện khác và mất đi lợi thế khác biệt. Vì vậy, bài toán đặt ra cho các địa phương là tìm được điểm cân bằng giữa bảo tồn và khai thác. Cần xác định rõ giá trị cốt lõi nào phải được gìn giữ, yếu tố nào có thể sáng tạo thêm và những hoạt động dịch vụ nào có thể phát triển xung quanh.

Để lấy lễ hội làm sản phẩm du lịch, không nên được hiểu là biến văn hóa thành hàng hóa đơn thuần. Đó là quá trình tổ chức lại các giá trị văn hóa thành những trải nghiệm có chất lượng, để du khách được khám phá, cộng đồng được hưởng lợi và bản sắc địa phương được tiếp tục gìn giữ. Khi làm được điều đó, mỗi mùa lễ hội không chỉ tạo ra dòng khách nhất thời mà còn có thể góp phần xây dựng thương hiệu điểm đến một cách bền vững.■

Nhiều trận đấu gay cấn, lôi cuốn hàng vạn khán giả có mặt trên sân cổ vũ tại Lễ hội chọi trâu Đồ Sơn - VTV 2026
Ảnh: H.P

Hơn 250.000 lượt khách đến với Festival Thăng Long - Hà Nội

Sau 10 ngày diễn ra sôi nổi, Festival Thăng Long - Hà Nội lần thứ II năm 2026 với chủ đề "Dòng chảy di sản - Heritage Flow" đã chính thức khép lại, ghi một dấu ấn mới trong đời sống văn hóa Thủ đô. Festival với hơn 16 hoạt động, có sự tham gia của hơn 3.000 nghệ sĩ, diễn viên, hơn 100 nghệ nhân và các đoàn nghệ thuật trong nước, quốc tế đến từ Hàn Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ, TP.HCM, Điện Biên và Đắk Lắk đã thu hút hơn 250.000 lượt khách.

Thành công này cho thấy sức hấp dẫn của việc phát huy di sản thông qua sáng tạo và trải nghiệm văn hóa, góp phần mở rộng công chúng, tăng sự gắn kết của thế hệ trẻ với di sản và tạo thêm sức hút đối với du khách. Festival đồng thời tạo không gian để nghệ sĩ, nghệ nhân, các đơn vị văn hóa, doanh nghiệp và cộng đồng sáng tạo cùng tham gia, thúc đẩy kết nối di sản với sáng tạo, văn hóa với du lịch, bảo tồn với phát huy giá trị.

L.HOÀNG

Chạy thử tàu hỏa đầu máy hơi nước chặng Huế - Đà Nẵng

Thành phố Huế vừa có buổi làm việc với Tập đoàn Đường sắt Quốc gia Việt Nam (VNR) về kế hoạch vận hành tàu hỏa đầu máy hơi nước tuyến Huế - Đà Nẵng, kết nối du lịch Huế với các điểm đến trong khu vực, dự kiến chạy thử trong tháng 10.2026.

Sản phẩm tàu hỏa đầu máy hơi nước được định hướng tạo thêm trải nghiệm đặc sắc cho du khách trên hành trình kết nối hai thành phố, gắn với cảnh quan đèo Hải Vân. Hai bên trao đổi phương án tổ chức hành trình, trong đó nghiên cứu điểm dừng tại khu vực đèo Hải Vân để du khách tham quan, ngắm cảnh và check-in, qua đó tăng tính trải nghiệm và sức hấp dẫn của tuyến.

Năm 2020, Bộ GTVT (nay là Bộ Xây dựng) đã thống nhất chủ trương cho phép đoàn tàu đầu máy hơi nước hoạt động trên đoạn đường sắt đoạn Huế - Đà Nẵng chủ yếu phục vụ khách du lịch, chạy hằng ngày chặng ga Lăng - ga Đà Nẵng, nhưng đến nay phương tiện vận tải này vẫn chưa được đưa vào thực tiễn.

MINH LÝ

Gieo những mầm xanh cho cộng đồng

● **PHAN HIẾU**

Trước làn sóng thông tin đa chiều trên mạng xã hội, nhưng nhiều bạn trẻ ở thế hệ Gen Z đang vẫn lựa chọn con đường riêng đó là dùng công nghệ và tư duy sáng tạo để lan tỏa hành động tử tế, gieo những mầm xanh tích cực cho cộng đồng.

Nghị lực Việt tỏa sáng

Trải qua biến cố sức khỏe từ khi mới 3 ngày tuổi để lại di chứng vận động suốt đời, Nguyễn Huỳnh Gia Hân (SN 2003) không chọn gục ngã hay chìm đắm trong mặc cảm. Bằng tinh thần lạc quan, bản lĩnh của một Gen Z và niềm tin vào sự tử tế, cô gái trẻ đã vươn lên khẳng định giá trị bản thân và lan tỏa những thông điệp tích cực đến cộng đồng.

Năm 2024 là một dấu mốc quan trọng đối với Gia Hân, khi cô trở thành biên tập viên của Quỹ Hỗ trợ Cộng đồng Đinh Thiện Lý (TP.HCM), tham gia xây dựng thư viện số đầu tiên tại Việt Nam dành riêng cho trẻ em khuyết tật. Công việc này giúp Gia Hân hiểu rằng, giáo dục chỉ thật sự bình đẳng khi mọi trẻ em đều có cơ hội tiếp cận tri thức theo cách phù hợp với nhu cầu của mình.

Năm 2025, sau khi tốt nghiệp Đại học FPT Quy Nhơn, Gia Hân làm việc tại 2S Tinkering, một doanh nghiệp xã hội hướng đến ba giá trị: An cư - Lạc nghiệp - Bình đẳng giáo dục. Ngoài ra, Gia Hân đảm nhận vai trò Chủ nhiệm CLB Thanh niên khuyết tật tỉnh Gia Lai, Ủy viên Ban Chấp hành Hội Thanh niên Khuyết tật Việt Nam. Hơn hết, Gia Hân là một trong 26 cá nhân nhân xuất sắc, đại diện duy nhất của tỉnh Gia Lai được Trung ương Hội LHTN Việt Nam xét chọn, tuyên dương trong chương trình "Tỏa sáng nghị lực Việt" năm 2026.

Nhớ lại những ngày tháng thơ ấu, Gia Hân bùi ngùi: "Đã có lúc em cảm thấy rất buồn và tủi thân khi mình không giống như các bạn đồng trang lứa. Trong những giờ thể dục, nhìn các bạn tự do chạy nhảy, múa hát, em chỉ biết ngồi một góc quan sát với ánh mắt ngưỡng mộ và tự trách bản thân: Tại sao mình lại không được như thế, tại sao mình không thể đùa vui cùng các bạn"?

Bỏ qua mặc cảm khuyết tật, Nguyễn Huỳnh Gia Hân đã vươn lên khẳng định giá trị bản thân và lan tỏa những thông điệp tích cực đến cộng đồng **Ảnh: NVCC**

Khoảng thời gian đó, sự mặc cảm đã có lúc đẩy Gia Hân vào cảm giác bất lực. Nhưng chính từ trong những tổn thương sâu sắc ấy, khao khát sống một cuộc đời có ý nghĩa đã trỗi dậy, thúc đẩy cô gái nhỏ nhẫn từng bước tìm lại chính mình. Thay vì chìm đắm trong so sánh và tự trách, Gia Hân bắt đầu hành trình "chữa lành" bằng việc học cách chấp nhận thực tại. Bài học lớn nhất mà Gia Hân rèn luyện mỗi ngày là bớt so sánh bản thân với người khác, chấp nhận những khiếm khuyết của chính mình và học cách thấu hiểu khả năng của bản thân.

Đối với Gia Hân, sự tự tin không đến từ những điều to tát hay hào nhoáng, mà được bồi đắp qua từng trải nghiệm nhỏ bé hằng ngày. Em tin rằng, khi tự cho phép bản thân được thử, được sai và được học hỏi, mỗi người đều sẽ từng ngày tiến bộ và vững vàng hơn.

Là một đại diện tiêu biểu của thế hệ Gen Z, Gia Hân nhận thức rõ những cơ hội lẫn áp lực mà mạng xã hội mang lại. Cô gái trẻ này cho rằng, không gian mạng mở ra cánh cửa học hỏi, giúp người trẻ cất lên tiếng nói và lan tỏa nhiều hành động đẹp. Tuy nhiên, sự xuất hiện tràn ngập của những hình mẫu "hoàn hảo", những câu chuyện thành công sớm trên mạng xã hội cũng vô tình tạo nên áp lực đồng lứa nặng nề. "Nhiều bạn trẻ dễ rơi vào cái bẫy phải nổi bật hơn, phải thành công sớm hơn hoặc phải nhận được sự hô hào, công nhận của đám đông. Điều đó tạo ra những áp lực rất lớn. Theo em, sự công nhận trên mạng xã hội không phải là thước đo duy nhất cho giá trị hay cách sống của một con người", Gia Hân nhấn mạnh.

Gia Hân nhìn nhận, chia sẻ sự tử tế trong thời đại số cần bắt đầu từ việc chậm lại. Đó là chậm lại để kiểm chứng thông tin kỹ lưỡng trước khi chia sẻ, để lắng nghe và thấu cảm sâu sắc trước khi vội vàng phán xét và hơn hết chậm lại để cân nhắc từng dòng bình luận, từng cú gõ bàn phím.

"Đằng sau mỗi tài khoản mạng xã hội là một con người thực sự, với đầy đủ cảm xúc và những hoàn cảnh mà chúng ta chưa chắc đã hiểu hết. Một bình luận tưởng chừng rất nhỏ của cá nhân, nhưng khi cộng dồn với hàng nghìn lời nói khác, có thể trở thành sức ép thấu tâm hồn người nhận. Ứng xử văn minh trên không gian mạng chính là ý thức và trách nhiệm của mỗi cá nhân, dù chúng ta chỉ là một phần nhỏ trong đám đông", Gia Hân bày tỏ.

Anh Đỗ Quốc Phú (giữa) trong một chuyến làm thiện nguyện **Ảnh: NVCC**

Xây dựng thương hiệu "Phú làng chài"

Sinh ra, lớn lên tại vùng đất giàu tiềm năng du lịch, anh Đỗ Quốc Phú (SN 1998) ở khu phố 16, phường Quy Nhơn Nam, tỉnh Gia Lai sớm nhận ra vẻ đẹp của biển Quy Nhơn Nam cùng nguồn hải sản phong phú là lợi thế không phải nơi nào cũng có. Từng có kinh nghiệm từng làm đầu bếp tại một số nhà hàng, khách sạn ở các thành phố lớn, năm 2020 anh trở về quê xây dựng mô hình kinh doanh riêng.

Điểm khởi đầu là nhà hàng Hải sản Phú Làng Chài tại khu vực Bãi Xếp (phường Quy Nhơn Nam). Những ngày đầu, cơ sở chỉ có vài bàn ăn. Vốn ít, kinh nghiệm kinh doanh còn hạn chế, anh xác định muốn giữ chân khách phải bắt đầu từ những điều căn bản hải sản tươi, món ăn chất lượng và phục vụ tận tình. Sự kỹ lưỡng và tâm huyết dần giúp Phú Làng Chài tạo dựng uy tín, từ một quán ăn nhỏ trở thành điểm đến được nhiều thực khách biết đến.

Nhận thấy du khách không chỉ muốn ăn ngon mà còn muốn trải nghiệm, anh Phú tiếp tục mở rộng dịch vụ cho thuê SUP, trực tiếp làm hướng dẫn viên đưa khách tham quan Bãi Xếp, Hòn Đất. Đến nay, cơ sở Phú Làng Chài có khả năng phục vụ hơn 150 khách cùng lúc với 5 homestay. Tổng doanh thu các dịch vụ đạt hơn 1 tỷ đồng/năm, tạo việc làm thường xuyên cho khoảng 20 lao động địa phương, với thu nhập khoảng 5 - 7 triệu đồng/người/tháng.

Không chỉ phát triển kinh tế, anh Phú còn dành một phần từ nguồn thu để làm thiện nguyện, sẻ chia với cộng đồng. Mỗi năm, anh Phú tổ chức khoảng 3 - 4 đợt tặng quà cho các hộ có hoàn cảnh khó khăn trên địa bàn phường, mỗi đợt khoảng 30 suất, trị giá từ 300.000 - 500.000 đồng/suất; đồng hành cùng các dự án thư viện cho các em vùng sâu vùng xa…

Nhắc đến việc làm thiện nguyện có nghĩa như thế nào trong cuộc sống cộng đồng và xã hội hiện nay, anh Đỗ Quốc Phú cho rằng: "Theo tôi, việc làm thiện nguyện phải xuất phát từ tâm, từ chính tấm lòng chân thành của mình thực sự muốn giúp đỡ mọi người. Việc làm thiện nguyện rất ý nghĩa và nhân văn trong đời sống hiện nay, không những cho đi mà chúng ta còn nhận lại được nhiều điều giá trị trong cuộc sống lẫn tinh thần".

Anh Phạm Hồng Hiệp, Bí thư Tỉnh đoàn Gia Lai nhìn nhận: "Hiện nay, mạng xã hội là môi trường sống thứ hai của Gen Z bên cạnh đời thực. Nó có thể lan truyền tin giả, lối sống lệch chuẩn, nhưng cũng có thể lan tỏa rất nhanh những điều tốt đẹp. Vì vậy, điều quan trọng là người trẻ phải biết làm chủ mạng xã hội".

Theo anh Hiệp, trước hết các bạn trẻ cần giữ bản lĩnh, tỉnh táo trước mọi thông tin, không a dua theo đám đông, không tiếp tay cho tin giả hay những bình luận gây tổn thương người khác. Tiếp đó, mỗi bạn trẻ hãy chủ động lan tỏa những câu chuyện người tốt, việc tốt, giới thiệu vẻ đẹp quê hương. Và quan trọng nhất, hãy biến những lượt "thích", lượt "chia sẻ" thành hành động thật như những lần hiến máu, chuyến tình nguyện hay những việc giúp đỡ người khó khăn ngay nơi mình sinh sống. Các bạn trẻ phải xác định mạng xã hội là nơi để chia sẻ, học tập và giải trí, còn giá trị thật phải được tạo ra ngoài đời thực. ■

DỰ ÁN CẦU VÀ ĐƯỜNG ĐT.623B ĐOẠN QUA ĐẬP THẠCH NHAM (QUẢNG NGÃI) ĐI NGANG DI TÍCH QUỐC GIA TRƯỜNG LŨY QUẢNG NGÃI:

Lại chuyện bảo vệ hay "hy sinh" di sản?

● **NHƯ ĐỒNG**

Tỉnh Quảng Ngãi đang xem xét điều chỉnh hướng tuyến dự án cầu và đường ĐT.623B (Quảng Ngãi - Thạch Nham) theo hướng vừa bảo đảm an toàn giao thông, mở rộng không gian phát triển, vừa không xâm phạm khu vực vùng lõi bảo vệ di tích kiến trúc quốc gia Trường Lũy Quảng Ngãi.

Dự án cầu và đường ĐT.623B (Quảng Ngãi - Thạch Nham) đoạn qua đập Thạch Nham được UBND tỉnh Quảng Ngãi phê duyệt chủ trương đầu tư tại quyết định số 370/QĐ-UBND với tổng mức đầu tư 350 tỉ đồng; chiều dài tuyến khoảng 1,93km, do Ban Quản lý dự án đầu tư xây dựng các công trình Giao thông tỉnh (BQLDA) làm chủ đầu tư. Lại một lần nữa, di tích quốc gia lại đứng trước vấn đề bảo vệ hay "hy sinh" cho phát triển giao thông.

Cầu tràn Thạch Nham, khu vực được xem xét trong phương án điều chỉnh hướng tuyến dự án cầu và đường ĐT.623B

Phương án nào cũng xâm phạm di tích quốc gia?

Trong quá trình khảo sát, lập Báo cáo nghiên cứu khả thi, chủ đầu tư rà soát và nhận thấy hướng tuyến được phê duyệt đi qua phạm vi khoanh vùng khu vực bảo vệ I của di tích kiến trúc quốc gia Trường Lũy Quảng Ngãi. Qua lấy ý kiến các Sở, ngành và địa phương liên quan, đại diện Sở VHTTDL cho biết, hướng tuyến ban đầu cắt qua khu vực bảo vệ I là không khả thi, không bảo đảm yêu cầu bảo vệ di sản. Vướng mắc này đặt ra yêu cầu phải nghiên cứu, điều chỉnh hướng tuyến để dự án có thể triển khai, đồng thời không tác động đến vùng lõi của di tích.

Trên cơ sở đó, chủ đầu tư dự án nghiên cứu, đề xuất hai phương án điều chỉnh. Phương án thứ một, dịch chuyển hướng tuyến về phía thượng lưu khoảng 375m so với phương án ban đầu, nằm sát cầu tràn Thạch Nham hiện hữu. Điểm đầu tại Km19+750 trên tuyến ĐT.623B, điểm cuối giáp Quốc lộ 24B tại Ngã ba Cây Trúc, xã Trường Giang, với chiều dài khoảng 2.263m. Tuyến nằm trong khu vực bảo vệ II di tích Trường Lũy. Phương án này có lợi thế khi nằm gần cầu tràn hiện hữu sẽ thuận lợi kết nối với mạng lưới giao thông hiện có, đáp ứng nhu cầu đi lại của người dân. Khi hoàn thành, công trình có thể thay thế trực tiếp cầu tràn cũ, góp phần bảo đảm an toàn giao thông trong mùa mưa lũ.

Vị trí tuyến cũng tạo điều kiện để người dân quan sát đập tràn và có khả năng phát triển không gian du lịch sinh thái theo quy hoạch. Tuy nhiên, do nằm trong khu vực bảo vệ II của di tích Trường Lũy, phương án này phải thực hiện thủ tục xin ý kiến thỏa thuận của Bộ VHTTDL. Dự kiến phương án ảnh hưởng đến việc tái định cư khoảng năm hộ dân. Phương án hai dịch chuyển tuyến về phía hạ lưu khoảng 890m so với phương án ban đầu. Điểm đầu tại Km18+520 trên tuyến ĐT.623B, thuộc xã Trà Giang; điểm cuối tại Km44+650 trên Quốc lộ 24B, thuộc xã Trường Giang. Tổng chiều dài tuyến khoảng 1.510m. Điểm đáng chú ý của phương án này là toàn bộ hướng tuyến nằm ngoài phạm vi khoanh vùng di tích Trường Lũy, qua đó tạo khoảng cách với di tích và thuận lợi trong việc bảo đảm các yêu cầu về bảo vệ di sản. Bên cạnh đó, tuyến có chiều dài ngắn, vị trí lòng sông hẹp, đồng thời mở ra không gian phát triển đô thị và tổ chức giao thông mới cho khu vực.

Một đoạn di tích Trường Lũy Quảng Ngãi

Tuy nhiên, phương án cũng có những hạn chế cần được tính toán. Vị trí cầu mới cách cầu tràn Thạch Nham hiện hữu gần 2 km nên không thể thay thế trực tiếp cầu tràn cũ. Trong mùa mưa lũ, nếu người dân vẫn duy trì việc đi qua cầu tràn cũ khi nước tràn, nguy cơ mất an toàn giao thông vẫn còn. Ngoài ra, tuyến đi qua bên dưới đường dây điện 22kV và dự kiến ảnh hưởng tái định cư khoảng sáu hộ dân. Trong khi đó, phương án ban đầu được phê duyệt tại Quyết định số 370/QĐ-UBND có ưu điểm là tuyến ngắn, tổng chiều dài 1.917,55m, khối lượng xây dựng và chi phí giải phóng mặt bằng tương đối thấp. Vị trí cầu cách cầu tràn Thạch Nham khoảng 530m về phía hạ lưu, lòng sông hẹp, thuận lợi cho việc lựa chọn giải pháp kết cấu cầu.

Thế nào vừa đảm bảo tính hài hòa, không xâm phạm đến vùng lõi di tích?

Chia sẻ về phương án điều chỉnh hướng tuyến, chủ đầu tư dự án cho biết, qua làm việc và thống nhất giữa các Sở, ngành và địa phương liên quan, các bên đã đi đến nhất trí chọn phương án dịch chuyển hướng tuyến về phía hạ lưu. Theo đó, một trong những yêu cầu cốt lõi của việc điều chỉnh là bảo vệ tuyệt đối vùng lõi di tích Trường Lũy. Hướng tuyến ban đầu khi khảo sát, thiết kế bị vướng vào phạm vi bảo vệ của di tích nên việc dịch chuyển tuyến về phía hạ lưu giúp công trình nằm bên ngoài khu vực bảo vệ I, qua đó bảo đảm yêu cầu bảo tồn giá trị di sản.

Cùng với bảo tồn, phương án mới kỳ vọng mở rộng không gian phát triển và tăng cường kết nối giao thông liên vùng. Tuyến đường mới sẽ kết nối trực tiếp hai trung tâm xã Trường Giang và Trà Giang, đồng thời tạo sự liên kết giữa ĐT.623B với Quốc lộ 24B, mở ra trục giao thông không chỉ hướng về các xã miền núi như Sơn Hà, Sơn Tây... mà còn tạo thuận lợi kết nối giao thông với các xã phía Tây của tỉnh Quảng Ngãi. Đặc biệt, công trình hướng đến giải quyết bài toán đi lại của người dân trong mùa mưa lũ, thay thế việc phụ thuộc vào cầu tràn Thạch Nham hiện hữu. "Mục tiêu của dự án là vừa giải quyết dứt điểm bài toán an toàn giao thông và mở rộng không gian phát triển hạ tầng cho địa phương, vừa đảm bảo tính hài hòa, không xâm phạm đến vùng lõi di tích lịch sử Trường Lũy", chủ đầu tư dự án cho hay.

Liên quan vấn đề này, Phó Chủ tịch UBND tỉnh Quảng Ngãi Nguyễn Công Hoàng vừa chủ trì cuộc họp nghe và cho ý kiến về việc triển khai dự án cầu và đường ĐT.623B đoạn qua đập Thạch Nham. Phó Chủ tịch UBND tỉnh đề nghị chủ đầu tư dự án phối hợp với các Sở, ngành tiếp tục phân tích cụ thể ưu, nhược điểm của từng phương án; đồng thời đánh giá sơ bộ tổng mức đầu tư, bảo đảm không vượt mức 350 tỉ đồng đã được phê duyệt. Cùng với đó, chủ đầu tư tổng hợp ý kiến của các Sở, ngành, địa phương, hoàn thiện phương án đề xuất, báo cáo UBND tỉnh. Đối với di tích quốc gia Trường Lũy Quảng Ngãi, Phó

Theo hồ sơ di tích, Trường Lũy Quảng Ngãi là một loại hình di tích đặc biệt, được sử sách Việt Nam thế kỷ XIX ghi chép khá kỹ. Theo Đại Nam Thực lục, *Trường Lũy được hoàn thành vào năm 1819. Qua nghiên cứu khảo cổ học và dân tộc học, di tích được người dân gọi là Bờ Hào, Bờ Lũy hoặc Đường cái quan thượng. Bên cạnh lũy gần như luôn có một con đường cổ, được các nhà nghiên cứu xác định có liên quan đến hệ thống đường Thiên lý Bắc - Nam trong lịch sử.*

Toàn tuyến Trường Lũy Quảng Ngãi dài 127,4 km, trong đó phần thuộc địa phận Quảng Ngãi dài 113 km. Trên tuyến từng có 115 đồn, bảo; nghiên cứu đã phát hiện 71 di tích đồn, bảo, làng cổ, trong đó có những điểm lớn như Thiên Xuân, Kim Long. Giá trị nổi bật của Trường Lũy nằm ở tính chất một phức hợp gồm lũy, đường cổ, hệ thống đồn, bảo, gắn với không gian sông suối, núi non, ruộng đồng và rừng cây. Lũy được xây dựng bằng vật liệu tại chỗ như đất, đá tự nhiên, với nhiều kỹ thuật đắp, đầm đất, xây và xếp đá.

Không chỉ có giá trị về lịch sử, kiến trúc, thương mại, văn hóa..., Trường Lũy còn mang giá trị riêng về khảo cổ học, dân tộc học và cảnh quan. Di tích Trường Lũy Quảng Ngãi được xếp hạng di tích kiến trúc quốc gia năm 2011.

Chủ tịch UBND tỉnh Nguyễn Công Hoàng đề nghị Sở VHTTDL rà soát các văn bản chỉ đạo, nghiên cứu việc xác định khu vực cần bảo vệ, tôn tạo, đồng thời tham mưu giải pháp hài hòa giữa yêu cầu bảo tồn di tích và mục tiêu phát triển.

Đề xuất điều chỉnh khung vùng bảo vệ di tích?

Trường Lũy là một công trình khảo cổ quân sự độc đáo, có quy mô lớn, trải dài qua nhiều địa bàn của Quảng Ngãi. Di tích từng giữ vai trò phòng vệ, đồng thời là ranh giới giao thoa, trạm kiểm soát giao thương kinh tế, văn hóa giữa người Việt và người Hrê trong lịch sử. Theo hồ sơ khoanh vùng bảo vệ, di tích được xác định gồm khu vực bảo vệ I và khu vực bảo vệ II. Trong đó, khu vực I là vùng bảo vệ nghiêm ngặt nhằm giữ gìn các yếu tố gốc cấu thành di tích; khu vực II là vùng đệm nhằm bảo vệ cảnh quan, môi trường và sinh thái xung quanh.

Với tổng chiều dài khoảng 127,4km, trong đó khoảng 113km thuộc địa bàn Quảng Ngãi, Trường Lũy không chỉ là một dấu tích vật chất lịch sử mà còn gắn với không gian sinh sống lâu đời của cộng đồng dân cư miền núi. Theo TS Nguyễn Đăng Vũ, nguyên Giám đốc Sở VHTTDL tỉnh Quảng Ngãi, Trường Lũy là di tích lịch sử, văn hóa có giá trị, đã được các cơ quan chức năng và chính quyền địa phương quan tâm bảo vệ, khoanh vùng trong các hồ sơ trước đây. Tuy nhiên, sau thời gian dài, hiện trạng di tích đã có nhiều thay đổi do tác động của thiên nhiên, mưa lũ, thiên tai, cũng như quá trình sinh sống, sản xuất và phát triển kinh tế, xã hội của người dân trong khu vực. Từ thực tế đó, ông Vũ cho rằng việc khảo sát, đánh giá lại hiện trạng di tích là cần thiết, nhằm xác định chính xác những giá trị còn lại, mức độ bảo tồn cũng như những biến động của di tích qua thời gian. Đây cũng là cơ sở để xem xét việc điều chỉnh phạm vi khoanh vùng bảo vệ cho phù hợp với điều kiện thực tế.

Theo ông Vũ, việc xác định ranh giới bảo vệ di tích cần dựa trên khảo sát cụ thể từng khu vực, từng vị trí, thay vì áp dụng cứng nhắc một phạm vi trên toàn tuyến. Đặc biệt, tại những nơi người dân đã sinh sống ổn định, nhà ở và các công trình dân sinh nằm sát khu vực lũy, việc bảo vệ di tích cần được xem xét đồng thời với đời sống và quyền lợi chính đáng của người dân. "Cần khảo sát kỹ để có những đánh giá, qua đó đề xuất điều chỉnh phù hợp, vừa bảo đảm yêu cầu bảo vệ di tích, vừa hài hòa với đời sống dân sinh", TS Vũ nhấn mạnh.

Tuy nhiên cũng có ý kiến cho rằng, trong quá trình nghiên cứu, khảo sát hướng tuyến cầu và đường ĐT.623B đoạn qua đập Thạch Nham trình cấp thẩm quyền xem xét, phê duyệt, chủ đầu tư và các đơn vị liên quan có tham vấn cơ quan chuyên môn trong lĩnh vực di sản văn hóa để tránh xâm phạm vào di tích, hay khi dự án đã được duyệt thì mới quay lại "xin ý kiến" nhằm gây ra sự đã rồi? ■

Vì sao gọi chung "Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM"?

● **THÙY TRANG**

Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM năm 2026 diễn ra từ ngày 23 - 27.9 (nhằm ngày 13 - 17 tháng 8 âm lịch). Năm nay lễ hội kết nối các hoạt động của lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ và lễ hội Nghinh Ông Thắng Tam tại phường Vũng Tàu. Việc sử dụng tên gọi chung nhằm mở rộng không gian quảng bá, tổ chức hoạt động, tên gọi của các di sản vẫn được giữ nguyên.

Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM năm 2026 vừa bắt đầu chuỗi hoạt động tại xã Cần Giờ, mở ra những ngày hội gắn với đời sống văn hóa của cộng đồng cư dân vùng biển, do Sở VHTT, Sở Du lịch, UBND xã Cần Giờ và UBND phường Vũng Tàu phối hợp thực hiện, diễn ra đến hết ngày 27.9. Việc sử dụng tên gọi "Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM" thời gian qua đặt ra câu hỏi về việc có thay đổi tên gọi Lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ, di sản văn hóa phi vật thể quốc gia không.

Trao đổi với phóng viên *Văn Hóa*, ông Võ Trọng Nam, Phó Giám đốc Sở VHTT TP.HCM cho biết, tên gọi này được sử dụng cho một đợt hoạt động chung có quy mô rộng hơn, trong bối cảnh lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ và lễ hội Nghinh Ông Thắng Tam có thời gian tổ chức gần nhau. Theo ông Nam, trước đây kế hoạch tổ chức sử dụng tên "Lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ". Sau khi TP.HCM mở rộng không gian hành chính, cơ quan tổ chức xây dựng một chuỗi hoạt động chung, kết nối Cần Giờ với khu vực Vũng Tàu và sử dụng tên gọi chung là "Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM". "Lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ vẫn giữ nguyên tại Cần Giờ, lễ hội Nghinh Ông Thắng Tam vẫn được tổ chức tại Vũng Tàu. Đây chỉ là một đợt hoạt động chung sử dụng tên gọi chung, còn thương hiệu và tên gọi riêng của mỗi di sản vẫn được giữ nguyên", ông Nam khẳng định.

Thông tin này cũng phù hợp với định hướng của Bộ VHTTDL sau quá trình sắp xếp đơn vị hành chính. Trước đó, Bộ VHTTDL cũng đã có văn bản yêu cầu các địa phương giữ nguyên tên gọi của các di sản văn hóa phi vật thể đã được đưa vào Danh mục sau sắp xếp đơn vị hành chính, nhằm không làm thay đổi giá trị lịch sử, văn hóa và khoa học của di sản. Như vậy, "Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM" được hiểu là tên của một chuỗi hoạt động văn hóa, du lịch được tổ chức trong phạm vi rộng, không phải tên gọi mới thay thế cho di sản lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ. Việc làm rõ cách gọi này có ý nghĩa trong bối cảnh địa giới hành chính thay đổi, bởi tên gọi của di sản gắn với lịch sử hình thành, cộng đồng thực hành và không gian văn hóa đã được xác lập.

Tại Cần Giờ, phần hoạt động của lễ hội được triển khai từ ngày 23.9. Một trong những nội dung được tổ chức trong những ngày đầu là tuyến đường nghệ thuật và không gian triển lãm hình ảnh, hiện vật về quá trình hình thành, phát triển lễ hội Nghinh Ông của ngư dân TP.HCM. Tuyến đường nghệ thuật mang chủ đề "Cần Giờ - Bản sắc biển - Hướng tới tương lai", diễn ra từ ngày 23 - 27.9 tại tuyến đường Lê Thương và công viên Cần Thạnh. Không gian triển lãm "Lễ hội Nghinh Ông Cần Giờ - Giữ hồn di sản, vươn tầm tương lai" giới thiệu tư liệu, hình ảnh và hiện vật gắn với quá trình hình thành, phát triển của vùng đất và đời sống cư dân ven biển. Tối 24.9, chương trình nghệ thuật khai mạc Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM năm 2026 diễn ra tại sân khấu chính Công viên Cần Thạnh, với chủ đề "Khởi vượng tinh hoa". Sau đêm khai mạc, các nghi lễ truyền thống tiếp tục được thực hiện.

Sáng 26.9, một trong những nghi lễ quan trọng của lễ hội là lễ Nghinh Ông trên biển và đón đoàn Nghinh về lăng Ông Thủy Tướng được tổ chức tại lăng Ông Thủy Tướng, Bến đò Cơ Khí và Bến đò Tắc Xuất. Các hoạt động này tiếp tục duy trì không gian thực hành tín ngưỡng, văn hóa của cộng đồng cư dân vùng biển, đồng thời tạo điều kiện để người dân, du khách trực tiếp theo dõi và tìm hiểu các nghi thức truyền thống của lễ hội.

Trong khi các hoạt động tại Cần Giờ diễn ra từ ngày 23.9, lễ hội Nghinh Ông Thắng Tam tiếp tục được tổ chức riêng tại phường Vũng Tàu trong hai ngày 26 - 27.9. Lễ khai mạc lễ hội Nghinh Ông Thắng Tam diễn ra sáng 26.9 tại khu vực lễ đài chính, công viên Tam giác Bãi Trước. Ngay sau lễ khai mạc là lễ rước Ông diễu hành đường bộ theo lộ trình Công viên Tam giác Bãi Trước, đường Quang Trung, Trương Công Định. Trong khuôn khổ lễ hội tại Vũng Tàu còn có chương trình biểu diễn thuyền buồm Vũng Tàu 2026, trò chơi dân gian trên biển, hoạt động trải nghiệm, workshop nghệ thuật, hội thi trực tuyến tìm hiểu văn hóa, lịch sử Nghinh Ông Thắng Tam và hội thi "Rung chuông vàng" tìm hiểu di tích đình thần Thắng Tam cùng các quy định về phòng, chống khai thác hải sản bất hợp pháp, không báo cáo và không theo quy định.

Trong bối cảnh TP.HCM mở rộng không gian phát triển sau sắp xếp đơn vị hành chính, việc tổ chức một chuỗi hoạt động chung về Nghinh Ông tại Cần Giờ và Vũng Tàu cho thấy hướng tiếp cận mới trong quảng bá văn hóa địa phương. Tuy nhiên, giá trị cốt lõi vẫn nằm ở việc bảo đảm không gian thực hành và cộng đồng thực hành của từng lễ hội. ■

Lễ hội Nghinh Ông TP.HCM năm 2026. Hình ảnh tổng duyệt cho đêm khai mạc **Ảnh: BTC**

"CƠN LỐC" PHIM

Điện ảnh Việt trước thách thức AI

● ThS NGUYỄN ANH TUẤN (Viện VHNTTTDL Việt Nam)

Sự bùng nổ của trí tuệ nhân tạo (AI) đang tạo ra một cơn địa chấn đối với ngành công nghiệp điện ảnh và giải trí toàn cầu. Tám tháng đầu năm 2026, thị trường Trung Quốc ghi nhận khoảng 430.000 phim ngắn được phát sóng, trong đó các sản phẩm do AI sản xuất chiếm tới hơn 90%. Cơn sốt này đang lan sang Việt Nam và những người làm phim Việt đang tất bật chuẩn bị trước làn sóng này.

Phim ngắn AI vào cuộc đua giành người xem

Trụ sở 1-All Stars Academy những ngày cuối tháng 9.2026 thường sáng đèn từ sáng tới khuya. Những nhân sự chủ chốt của công ty đang tất bật chuẩn bị cho khóa đào tạo "Quy trình sản xuất phim & TVC bằng AI" dành cho những nhân sự trong ngành phim tại TP.HCM. Đây là động thái chuẩn bị của giới làm phim Việt Nam trước cơn bão AI đang và sẽ đổ bộ vào nước ta trong thời gian tới.

Theo Vụ Quản lý chương trình nghe nhìn trực tuyến, Tổng cục Phát thanh Truyền hình Trung Quốc, chỉ trong 8 tháng đầu năm 2026, thị trường nước này ghi nhận khoảng 430.000 phim ngắn được phát sóng (gấp 13 lần cả năm 2025), trong đó các sản phẩm do AI sản xuất chiếm tới hơn 90%. Số người dùng trả tiền cho các nền tảng phim ngắn đã vượt 800 triệu. *Hậu Tây du ký,* bộ phim truyền hình dài tập sản xuất hoàn toàn bằng công nghệ AI, đang gây sốt khi được phát sóng khung giờ vàng, chỉ sau 5 tập đầu tiên đã thu hút gần 300 triệu lượt xem.

Xu hướng phim ngắn AI nhanh chóng lan sang Việt Nam. Nếu để ý, bạn sẽ dễ dàng bắt gặp cảnh tượng: Ai đó đang dán mắt vào chiếc điện thoại, ngón tay vuốt liên tục chuyển tập một bộ phim ngắn bằng AI. Từ sinh viên đến dân văn phòng, từ chị bán xôi đến bác bảo vệ, từ người trẻ đến khán giả trung niên, những tập phim ngắn chỉ vài phút về các chủ đề hào môn, ngoại tình và báo thù đang len vào từng khoảng rảnh trong ngày của người Việt.

Những dữ kiện trên cho thấy khả năng sản xuất nội dung bằng AI cũng như sức dung nạp lớn của thị trường đối với loại nội dung này.

Nhìn nhận về xu thế ứng dụng AI trong sản xuất phim ngắn, Alex Nguyễn, một chuyên gia về AI cho biết: "Công nghệ đang phát triển quá vũ bão, mọi thứ đều nhanh hơn: Làm phim nhanh hơn, sản xuất hình ảnh nhanh hơn, đưa nội dung đến khán giả cũng nhanh hơn. Là một người bắt đầu với AI từ khá sớm, tôi cảm nhận rõ chuyện này. Có những thứ vài năm trước phải cần cả một ê kíp, rất nhiều thời gian và chi phí mới làm được, thì bây giờ một người ngồi trước máy tính cũng có thể tự thử nghiệm".

Khóa Master Class "Quy trình sản xuất Film & TVC bằng AI" do 1-All Stars Academy phối hợp Anna House tổ chức, dự kiến diễn ra ngày 26.9.2026 tại TP.HCM, cho thấy giới làm phim đang chủ động tiếp cận AI trong quy trình sản xuất

Theo Alex Nguyễn, không chỉ công nghệ thay đổi mà cách công chúng thưởng thức các nội dung giải trí cũng thay đổi theo. Nhịp sống đang ngày càng hối hả, con người ngày càng ít thời gian. Bối cảnh nền kinh tế của sự chú ý khiến mối quan tâm của công chúng trở thành mục tiêu giành giật của các nền tảng nội dung. Chính vì thế, nội dung càng ngắn, càng trực quan, rõ ràng và gây sốc càng dễ thu hút sự chú ý.

Thời gian thì ít nhưng nhu cầu giải trí vẫn có. Điều đó khiến công chúng lúc nào cũng có cảm giác phải tranh thủ từng khoảng thời gian nhỏ. Đó là lý do những tập phim ngắn, thậm chí siêu ngắn (micro drama), xuất hiện và trở thành xu hướng giải trí.

Một người cũng có thể làm phim

Từ những công cụ hỗ trợ kỹ thuật, AI dần vươn lên tham gia sâu vào toàn bộ chuỗi sáng tạo, mở ra những thời cơ chưa từng có với giới làm phim. Biên kịch Shane Long, giảng viên của *1-All Stars Academy* nhận định: "Là một người hoạt động trong ngành phim, lẽ dĩ nhiên chúng tôi muốn bảo vệ vị trí và công việc của mình. Tôi từng nhận định với các học viên, AI chưa thể thay thế con người trong ngành phim. Giọt nước mắt của người thật vẫn thật, vẫn cảm xúc hơn AI. Nhưng gần đây, khi xem một đoạn phim được sản xuất bằng AI, nhận định đó không còn đúng nữa! AI đang tiến bộ với tốc độ chóng mặt, vượt ngoài mọi dự đoán của chúng tôi".

Thời cơ lớn nhất mà AI mang lại cho điện ảnh chính là khả năng tối ưu hóa chi phí và rút ngắn thời gian sản xuất ở quy mô chưa từng thấy. Một quy trình làm phim vốn đòi hỏi ngân sách khổng lồ, trường quay phức tạp và ê kíp hàng trăm người nay có thể được vận hành khép kín bởi những nhóm sản xuất nhỏ, thậm chí là cá nhân. Công cụ AI hiện đã can thiệp từ khâu phát triển ý tưởng, viết kịch bản, vẽ bảng phân cảnh (storyboard) đến tạo hình nhân vật, dựng bối cảnh, tạo chuyển động và hậu kỳ.

Nhiều đạo diễn coi AI như một "đối tác" tư vấn trong quá trình sáng tạo, như đạo diễn Andy Zuchero (phim *Love Me*) sử dụng ChatGPT để tìm kiếm các hướng đi cho phần kết kịch bản. Tại Việt Nam, đạo diễn Nguyễn Phan Quang Bình thừa nhận ông sử dụng AI trong quá trình viết kịch bản phim *Hộ linh tráng sĩ*.

Bên cạnh đó, AI giúp xóa bỏ rào cản bối cảnh và kỹ xảo. Các thể loại đắt đỏ như khoa học viễn tưởng, cổ trang hay siêu anh hùng nay có thể thử nghiệm dễ dàng với nguồn lực hạn chế. Chất lượng hình ảnh AI không còn thô vụng với cử chỉ méo mó hay chuyển động thiếu tự nhiên như thời kỳ đầu, mà đã tiến gần đến chuẩn mực điện ảnh do con người sản xuất.

Phía sau cơn sốt là cuộc sàng lọc

Sự bùng nổ của AI đồng thời cũng đặt ra vô số thách thức về kinh tế, lao động, việc làm và thẩm mỹ công chúng. Tại Trung Quốc, dù có hơn 23.000 doanh nghiệp và 500.000 lao động tham gia làm phim AI, thực tế phũ phàng là hơn 90% phim ngắn AI có lượng người xem rất thấp, với tỷ lệ thành công chỉ đạt 0,47%. Trên nền tảng Douyin, chỉ có 1,3% phim AI đạt mốc 50 triệu lượt xem để hòa vốn, đồng nghĩa với việc 98,7% sản phẩm phải chịu thua lỗ. Quan niệm "làm phim AI dễ kiếm tiền" đã nhanh chóng vỡ mộng.

Song song đó là áp lực đào thải tàn nhẫn lên lực lượng lao động truyền thống. Các công việc lặp lại như dựng phim theo mẫu, thiết kế bối cảnh, lồng tiếng hay diễn viên quần chúng đang bị tự động hóa mạnh mẽ. Có những xưởng phim truyền hình đã giải tán toàn bộ đội ngũ sản xuất người thật để chuyển sang AI.

Theo biên kịch Shane Long, trong thời gian sắp tới, nhiều vị trí trong nghề sản xuất phim sẽ biến mất, chỉ còn những vị trí thực sự cốt lõi là: Đạo diễn, biên kịch, chuyên gia AI, kỹ thuật viên AI.

Ở góc độ khán giả, phim ngắn AI đang đặt ra bài toán về sức khỏe tâm thần và tư duy nghệ thuật. Thiết kế theo công thức kích thích cảm xúc liên tục và cao trào bỏ lửng ở cuối để kích thích khán giả xem tiếp, các đoạn phim ngắn AI khiến não bộ liên tục tiết ra dopamine, khiến người xem sa đà. Không ít khán giả tự nhủ chỉ xem vài phút nhưng lại thức trắng đêm lướt hàng trăm video, dẫn đến tình trạng mất ngủ, đau đầu, mệt mỏi và suy giảm hiệu suất làm việc ngày hôm sau. Các chuyên gia tâm lý lâm sàng cảnh báo thói quen này gây ra sự lệ thuộc tâm lý, khiến người dùng suy giảm khả năng tập trung sâu và thiếu kiên nhẫn với các hoạt động đời thực.

Khi công chúng đã quen với những thước phim "đẹp hoàn hảo", tiết tấu dồn dập và xung đột giải quyết nhanh, kỳ vọng thưởng thức nghệ thuật của họ sẽ bị bóp méo. Những bộ phim điện ảnh đích thực với nhịp kể chậm rãi, khoảng lặng giàu chiều sâu hay những nhân vật chứa đựng khiếm khuyết nhân văn có nguy cơ bị quay lưng. Nếu mọi khoảng trống đều bị lấp đầy bằng những hình ảnh bắt mắt ăn xổi, điện ảnh sẽ dần ưu tiên khả năng gây chú ý ngắn hạn hơn là giá trị gợi suy tưởng lâu dài.

AI chắc chắn không phải là một hiện tượng thoáng qua mà là xu hướng công nghệ lâu dài, sẽ có ảnh hưởng sâu sắc đến ngành điện ảnh. Tuy nhiên, cả Alex Nguyễn và Shane Long đều có chung nhận định: AI chỉ nên đóng vai trò công cụ hỗ trợ chứ không thể thay thế được trải nghiệm sống, sự thấu cảm và nhãn quan nghệ thuật độc bản của con người.

"Công cụ sẽ còn thay đổi rất nhiều. Các model AI mới sẽ ngày càng mạnh, tốc độ sẽ ngày càng nhanh, chi phí sẽ ngày càng thấp. Nhưng tư duy kể chuyện, khả năng quan sát cuộc sống và cảm xúc của con người thì vẫn là thứ người làm phim phải tự có. Và đó mới là điều thú vị nhất của thời điểm này. Chúng ta đang có những công cụ mới ngày càng mạnh mẽ. Thay vì tranh luận xem phim ngắn AI có phải là phim hay không, có lẽ điều đáng nhìn nhận hơn là: Chúng ta sẽ dùng nó như thế nào để kể được những câu chuyện mà trước đây mình chưa có cơ hội kể? Cuối cùng, làm phim AI không phải là xấu và nó cũng giống như làm phim truyền thống. Nó chỉ khác nhau ở công cụ mà thôi, và dấu ấn người nghệ sĩ thực thụ vẫn sẽ nhìn thấy qua những thước phim AI", Alex Nguyễn kết luận. ■

NGẮN AI VÀ HỆ LỤY

Phim ngắn và những ảnh hưởng "không ngắn"

● HOÀNG HƯƠNG

Với những mô típ quen thuộc như tổng tài, tiểu tam, xuyên không, trọng sinh cùng hàng loạt tình tiết bạo lực, ngoại tình, bắt nạt, trả thù..., phim ngắn Trung Quốc phần lớn có AI tham gia vào quá trình sản xuất, đang "làm mưa làm gió" trên thị trường giải trí nghe nhìn xuyên biên giới, kéo theo những hệ lụy không hề nhỏ.

Một cảnh bạo lực trong phim ngắn Trung Quốc được đăng tải trên mạng xã hội
Ảnh chụp màn hình

Vì sao vài phút xem thử có thể kéo dài ra hàng giờ?

Phim ngắn AI thường được chia thành nhiều tập rất ngắn, đẩy mâu thuẫn lên sớm nhưng trì hoãn lời giải để giữ người xem. Nhân vật liên tục bị sỉ nhục, vu oan, phản bội; cái kết được đẩy lùi qua từng tập, khiến người xem muốn theo dõi tiếp để chờ sự thật được hé lộ hoặc kẻ xấu bị trừng phạt.

Cùng với tính năng tự động phát và dòng đề xuất liên tục, vài phút xem thử có thể kéo dài thành hàng chục phút, thậm chí lâu hơn. Khi một mô típ cho thấy khả năng giữ chân người xem, AI giúp nhà sản xuất nhanh chóng tạo thêm nhiều biến thể và phát tán trên nhiều tài khoản, nền tảng. Đáng lo hơn là những mô típ bạo lực, trả thù, tiền bạc và thân phận cứ lặp đi lặp lại, dần trở nên quen mắt với người xem.

Một công thức, hàng loạt biến thể

Chỉ cần dừng lại ở đoạn phim có mô típ tổng tài, trả thù hay lộ thân phận, người xem rất dễ tiếp tục gặp những nội dung tương tự trong dòng đề xuất. Một bộ phim có thể được chia thành nhiều tập ngắn, tiếp tục cắt thành những đoạn nhỏ hơn rồi xuất hiện trên nhiều tài khoản, nhiều nền tảng. Với sự tham gia ngày càng sâu của AI, tốc độ sản xuất và phát tán loại nội dung này đang tăng lên nhanh chóng.

Theo số liệu vừa được Tổng cục Phát thanh và Truyền hình Quốc gia Trung Quốc công bố, hơn 90% phim ngắn phát hành tại quốc gia này có sử dụng AI. Con số cho thấy một thay đổi đáng kể trong quy trình sản xuất phim. Trước đây, một bộ phim dù ngắn vẫn phụ thuộc vào tiến độ của biên kịch, đạo diễn, diễn viên, trường quay và ê kíp hậu kỳ. Số lượng phim có thể đưa ra thị trường vì thế bị giới hạn bởi thời gian, nhân lực và chi phí.

AI đang làm thay đổi những giới hạn ấy. Công nghệ có thể tham gia từ gợi ý cốt truyện, tạo nhiều phiên bản kịch bản, dựng nhân vật, bối cảnh, chuyển động đến lồng tiếng, làm phụ đề, dịch thuật và hậu kỳ. Có phim vẫn sử dụng diễn viên thật và chỉ ứng dụng AI ở một vài công đoạn; cũng có phim tạo dựng cả nhân vật bằng công nghệ. Vì vậy, "phim AI" không có nghĩa mọi hình ảnh đều do máy tạo ra, mà bao gồm nhiều mức độ ứng dụng khác nhau.

Đáng chú ý hơn là khả năng sản xuất hàng loạt. Khi một mô típ hoặc cách mở đầu cho thấy khả năng giữ chân người xem, nhà sản xuất có thể nhanh chóng tạo thêm nhiều biến thể mà không phải dựng lại toàn bộ quy trình từ đầu. Tên nhân vật, gương mặt, giọng nói, bối cảnh có thể thay đổi, trong khi khung xung đột vẫn được giữ nguyên. Một công thức hút người xem vì thế có thể nhanh chóng sinh ra hàng loạt câu chuyện gần giống nhau.

AI không tạo ra những mô típ "tổng tài", ngoại tình, bắt nạt hay trả thù; chúng đã tồn tại từ trước. Công nghệ khiến những công thức ấy được nhân bản nhanh hơn và với số lượng lớn hơn. Khi lượt xem và thời gian giữ chân người dùng trở thành thước đo, những nội dung dễ gây tò mò, phẫn nộ thường có lợi thế hơn chiều sâu nhân vật và tính hợp lý của câu chuyện. Công thức nào được người xem chú ý và thuật toán ưu tiên càng có cơ hội lặp lại với mật độ dày đặc.

Không dừng ở khâu sản xuất, AI còn giúp phim nhanh chóng vượt qua rào cản ngôn ngữ để tiếp cận các thị trường khác. Công cụ dịch, lồng tiếng và làm phụ đề giúp một bộ phim sớm có thêm những phiên bản mới. Sau khi được Việt hóa, phim tiếp tục được phát tán qua nhiều tài khoản, trang và nhóm; những đoạn bị tách khỏi bộ phim gốc vẫn có thể lưu hành như nội dung độc lập.

Đằng sau tốc độ sản xuất và phát tán ấy là mô hình kiếm tiền dựa trên sự chú ý. Người đăng có thể hưởng lợi từ lượt xem, quảng cáo, số người theo dõi hoặc lượng truy cập được dẫn sang website, ứng dụng khác. Phim càng được sản xuất nhanh, chia nhỏ và phát tán qua nhiều tài khoản, cơ hội tiếp cận và giữ chân người xem càng lớn.

Những cách thức "dẫn dụ"

Gọi là phim ngắn nhưng đây không phải những video rời rạc kéo dài vài chục giây. Mỗi bộ thường kể một câu chuyện hoàn chỉnh, có thể kéo dài hàng chục phút và được chia thành nhiều tập, mỗi tập chỉ vài phút để phù hợp với màn hình điện thoại. Từ một bộ phim, người đăng còn có thể tiếp tục cắt thành nhiều đoạn nhỏ để đưa lên các nền tảng khác nhau.

Để giữ chân người xem và kích thích sự tò mò đối với diễn biến câu chuyện, mâu thuẫn thường được đẩy lên ngay từ đầu mỗi phần phim, trong khi lời giải lại để dành cho phần sau. Muốn biết câu chuyện sẽ kết thúc thế nào, người xem phải tiếp tục theo dõi. Cùng với tính năng tự động phát và dòng đề xuất liên tục, vài phút xem thử có thể kéo dài thành hàng chục phút, thậm chí lâu hơn.

Sự "dẫn dụ" còn nằm ở cách trì hoãn công lý. Nhân vật chính liên tục bị sỉ nhục, vu oan; kẻ gây đau khổ hết lần này đến lần khác thoát khỏi hậu quả. Người xem ở lại để chờ thân phận được hé lộ, nạn nhân đổi đời hoặc kẻ xấu bị trừng phạt. Mỗi tập chỉ hé một phần rồi lại đẩy cái kết ra xa hơn. Khi người xem đã bị cuốn vào mạch truyện, tài khoản đăng phim yêu cầu theo dõi hoặc đặt đường dẫn trong phần mô tả, bình luận để mời "xem trọn bộ". Một bộ phim nhờ vậy tạo ra nhiều lớp lợi ích: Lượt xem cho từng đoạn, lượt theo dõi cho tài khoản và lưu lượng truy cập cho website, ứng dụng bên ngoài.

Ngay cả khi không theo dõi tài khoản đăng tải, chỉ cần dừng lại xem một tập phim, người dùng có thể tiếp tục được đề xuất các tập khác hoặc những bộ phim có mô típ tương tự. Các tập cùng một bộ lại không phải lúc nào cũng xuất hiện theo đúng thứ tự. Muốn theo dõi liền mạch, người xem phải tìm đến tài khoản đăng tải hoặc đường dẫn được giới thiệu. Chính sự đứt quãng ấy lại trở thành một cách thúc đẩy người xem bấm theo dõi hoặc rời nền tảng để "xem trọn bộ".

Điều đáng lo không chỉ nằm ở việc người xem khó dứt ra, mà còn ở chính những nội dung giữ họ ở lại: Học sinh đánh nhau, làm nhục bạn; cấp trên chèn ép nhân viên; các thành viên gia đình hành hạ, phản bội nhau; trẻ em bị bắt cóc, đánh tráo hoặc ngược đãi. Quan hệ tình cảm, tình dục cũng bị khai thác theo hướng giật gân, gắn với ép buộc, ngoại tình và trả thù.

Phim ảnh có thể phản ánh cái xấu để cảnh báo, phê phán. Nhưng ở nhiều phim ngắn dạng này, cái xấu lại trở thành nguyên liệu tạo cao trào. Nhà trường, cộng đồng và pháp luật gần như vắng mặt. Kẻ bắt nạt chỉ dừng lại khi biết nạn nhân là con nhà quyền thế; người bị sỉ nhục chỉ giành lại "công bằng" khi lộ thân phận hoặc có người quyền lực đứng sau. Bạo lực vừa tạo ra xung đột, vừa được dùng để giải quyết xung đột.

Cách kể ấy có thể gieo vào người xem quan niệm rằng giá trị con người phụ thuộc vào tiền bạc và thân phận; muốn không bị chèn ép thì phải có người chống lưng hoặc trở thành kẻ mạnh hơn. "Pháp luật" trong phim nhiều khi chỉ là ý chí của người nắm quyền lực. Phụ nữ bị làm nhục rồi chờ một "tổng tài" giải cứu; người nghèo chỉ được tôn trọng khi lộ thân phận; trẻ em trở thành công cụ để tạo cú ngoặt cho câu chuyện.

Ảnh hưởng không nhất thiết biểu hiện bằng việc giới trẻ xem xong rồi bắt chước. Tác động có thể âm thầm hơn, ví dụ điều từng gây sốc dần trở nên quen mắt; cái tát và cách giải quyết bằng sức mạnh dần được coi là bình thường. Những nghiên cứu về bạo lực trên màn ảnh ghi nhận mối liên hệ giữa việc tiếp xúc lặp lại với nội dung bạo lực và sự chai lì trước nỗi đau, suy giảm đồng cảm. Điều đó không có nghĩa người xem sẽ trở nên bạo lực, nhưng những cách ứng xử như vậy có thể dần trở nên quen thuộc trong nhận thức.

Một số nghiên cứu cũng ghi nhận mối liên hệ giữa việc sử dụng video ngắn ở mức độ lệ thuộc với chất lượng giấc ngủ kém, trì hoãn học tập và khả năng kiểm soát chú ý thấp hơn. Không thể từ đó quy tất cả cho phim ngắn AI, nhưng kiểu kể liên tục tạo kích thích rồi trì hoãn cái kết có thể kéo dài thời gian xem. Chỉ cần người dùng dừng lại vì tò mò hoặc bất bình, hệ thống có thể tiếp tục đề xuất nội dung tương tự. Sự tò mò, phản đối hay sửng sốt đều có thể trở thành tín hiệu để nội dung tiếp tục được phân phối.

Mỗi ngày, gần 2.000 phim ngắn được phát hành tại Trung Quốc, phần lớn có AI tham gia vào quá trình sản xuất. Nhờ công nghệ, một công thức câu khách có thể nhanh chóng được nhân lên, chuyển sang nhiều ngôn ngữ và đưa tới người xem ở nhiều quốc gia. Điều đáng lo vì thế không nằm ở một vài cảnh phim phản cảm, mà ở sự lặp đi lặp lại của một thế giới nơi tiền bạc và thân phận quyết định đúng sai, còn bạo lực trở thành cách giải quyết mâu thuẫn. Mỗi tập phim chỉ kéo dài vài phút, nhưng những quan niệm ấy có thể ở lại lâu hơn rất nhiều. ■

VĂN HÓA TRONG BÀI TOÁN TĂNG TRƯỞNG HAI CON SỐ

LTS: Một đêm nhạc có thể làm khách sạn thêm khách, chuyến xe thêm người, hàng quán thêm doanh thu. Một bộ phim có thể đưa hàng triệu lượt khán giả tới rạp. Để những chuyển động ấy góp sức bền vững cho tăng trưởng, cần nhìn sâu hơn vào phần giá trị được tạo ra, phân chia và tái đầu tư.

Giá trị được tạo ra ở đâu, phần nào ở lại trong nước, ai được hưởng lợi, nguồn thu được tái đầu tư ra sao và điều gì giúp một hiện tượng ăn khách trở thành năng lực bền vững của ngành? Loạt bài *Văn hóa trong bài toán tăng trưởng hai con số* của *Văn Hóa* đi từ những câu hỏi ấy, bám sát thực tiễn thị trường để nhận diện dư địa, điểm nghẽn và những điều kiện cần thiết đưa sức sáng tạo văn hóa thành nguồn lực tăng trưởng lâu dài.

Kỳ 1:

Sau những đêm diễn kín chỗ, tiền ở lại đâu?

● **DUY PHONG**

Tháng 7.2023, hai đêm diễn của BlackPink tại Hà Nội đặt ra câu hỏi vượt khỏi phạm vi giải trí: Một sự kiện âm nhạc có thể đem lại gì cho kinh tế đô thị? Theo thông tin của Sở Du lịch Hà Nội, tổng thu từ khách du lịch trong hai ngày diễn ra chương trình đạt khoảng 630 tỉ đồng. Đó là tổng thu du lịch của khoảng thời gian được thống kê, không phải toàn bộ khoản thu tăng thêm do riêng sự kiện tạo ra.

Sự phân biệt này cần thiết ngay từ đầu. Nó giúp nhìn nhận đúng sức lan tỏa của văn hóa, đồng thời tránh biến một tín hiệu thị trường thành con số đóng góp kinh tế thiếu căn cứ. Khi đất nước đặt mục tiêu tăng trưởng hai con số, ngành Văn hóa cần chứng minh năng lực bằng những sản phẩm có người mua và những kết quả có thể kiểm chứng.

Khán giả đã sẵn sàng mở ví

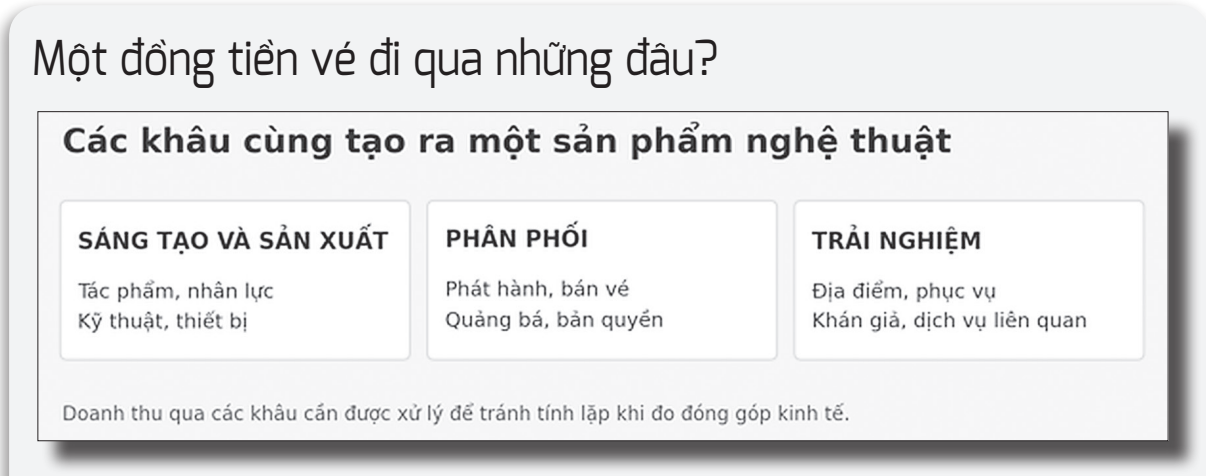
Sức hút của nghệ thuật trong nước cũng đã có những minh chứng đáng chú ý. Cuối tháng 9.2025, số liệu Box Office Vietnam ghi nhận *Mưa đỏ* vượt mốc 700 tỉ đồng doanh thu phòng vé. Thành công ấy cho thấy một tác phẩm về lịch sử, chiến tranh có thể tiếp cận đông đảo công chúng khi tạo được sức lay động. Tuy nhiên, đó là kết quả của một bộ phim tại thời điểm thống kê, chưa đủ đại diện cho hiệu quả đầu tư của cả nền điện ảnh.

Ở âm nhạc, báo cáo Tổng quan ngành công nghiệp âm nhạc Việt Nam 2025-2026 của nhóm nghiên cứu Đại học RMIT Việt Nam ghi nhận hơn 800 sự kiện âm nhạc trong năm 2025. Báo cáo được xây dựng từ nhiều nguồn, trong đó có cơ sở dữ liệu sự kiện, khảo sát trực tuyến và phỏng vấn chuyên gia. Những ghi nhận này gợi ra một thị trường nhiều hoạt động; số chương trình, tự nó, chưa cho biết khả năng sinh lời.

Người mua vé trả tiền cho thời gian được sống trong một trải nghiệm. Với điện ảnh, đó có thể là câu chuyện khiến họ muốn xem trên màn ảnh lớn. Với âm nhạc, đó là cảm giác cùng hát, cùng chia sẻ ký ức với hàng nghìn người. Giá trị cảm xúc có thể hình thành nhu cầu kinh tế rất cụ thể, nhưng chỉ trở thành giao dịch khi chất lượng, giá cả và điều kiện tiếp cận gặp nhau.

BlackPink biểu diễn trước hàng vạn khán giả tại sân Mỹ Đình trong tour *Born Pink* tháng 7.2023, tạo sức lan tỏa tới du lịch, lưu trú, vận chuyển và nhiều dịch vụ liên quan

Tiền vé là doanh thu ban đầu, chưa phải lợi nhuận. Tùy loại hình và hợp đồng, khoản tiền này được phân bổ cho thuế, đơn vị bán vé, địa điểm, phát hành, nhà sản xuất và các nghĩa vụ liên quan. Nhà sản xuất tiếp tục thanh toán chi phí sáng tạo, nhân lực, kỹ thuật, quảng bá. Muốn xác định giá trị tạo ra trong nước, cần biết phần việc của các đơn vị cư trú trong nước và đầu vào trung gian, tránh cộng lặp doanh thu. Với tác động du lịch, phải phân biệt tổng chi tiêu trong thời gian diễn ra sự kiện với phần chi tiêu tăng thêm do sự kiện.

Vì vậy, phát triển công nghiệp văn hóa phải bắt đầu từ hiểu công chúng. Một chương trình dành cho người trẻ, một vở diễn gia đình và một sản phẩm phục vụ khách quốc tế cần cách tiếp cận khác nhau. Thông tin về độ tuổi, nơi cư trú, lý do mua vé, khả năng quay lại có ích hơn nhiều so với một nhận xét chung rằng khán giả thích sự hoành tráng.

Thị trường cũng cần nhiều quy mô. Chương trình sân vận động tạo độ phủ lớn; sân khấu nhỏ có thể duy trì quan hệ gần gũi với công chúng; tác phẩm phục vụ nhóm khán giả chuyên biệt giúp mở rộng sự đa dạng. Nếu mọi nhà đầu tư cùng chạy theo một công thức đang ăn khách, chi phí cạnh tranh có thể tăng nhanh trong khi thị trường không lớn tương ứng.

Một nền công nghiệp trưởng thành phải có chỗ cho thử nghiệm và khả năng học từ thất bại. Với từng dự án, việc biết nhóm khán giả nào chưa được phục vụ, mức đầu tư nào có thể thu hồi, kênh phân phối nào phù hợp sẽ quyết định chất lượng của lựa chọn. Sự hào hứng là điểm khởi đầu, năng lực tổ chức mới giúp sản phẩm đến được người mua.

Điều này cũng đặt lại cách nhìn về đầu tư văn hóa. Kịch bản, bản phối, kỹ xảo, thiết kế sân khấu và nghiên cứu khán giả đều là đầu vào sản xuất. Người làm ra chúng cần được trả công và có điều kiện nâng tay nghề. Đánh giá một dự án chỉ qua tên nghệ sĩ hoặc quy mô địa điểm sẽ bỏ qua phần lao động quyết định chất lượng phía sau.

Doanh thu lớn, phần giữ lại bao nhiêu?

Con số phòng vé thường được chú ý hơn bản quyết toán. Nhưng tiền bán vé còn phải đi qua nhiều khâu trước khi trở thành nguồn tái đầu tư của nhà sản xuất. Thuế, chi phí phát hành, phần của đơn vị chiếu, chi phí sản xuất và quảng bá đều ảnh hưởng tới kết quả cuối cùng. Không thể lấy một tỷ lệ chia được cho là phổ biến để suy ra lợi nhuận của dự án khi chưa có hợp đồng và số liệu thực tế.

Với biểu diễn, cơ cấu còn có thể gồm tiền bản quyền, thù lao, thuê địa điểm, thiết bị, bảo vệ, y tế, vận chuyển và bán vé. Khoản chi cho một đơn vị kỹ

thuật trong nước tạo doanh thu cho đơn vị ấy, nhưng không phải toàn bộ khoản thu đều là giá trị mới: Họ cũng mua vật tư và thuê các dịch vụ đầu vào. Cộng tất cả doanh thu qua các khâu sẽ có nguy cơ tính lặp.

Giá trị gia tăng cho biết, phần giá trị mới được tạo ra trong quá trình sản xuất sau khi loại trừ đầu vào trung gian. Phần này có thể hiện diện trong thu nhập của người lao động và kết quả hoạt động của doanh nghiệp, theo cách hạch toán phù hợp. Bởi vậy, trả lời câu hỏi văn hóa đóng góp bao nhiêu cho nền kinh tế đòi hỏi dữ liệu sâu hơn giá trị giao dịch tại quầy vé.

Một câu hỏi khác là tiền được chi cho năng lực nào? Thuê chuyên gia hoặc mua công nghệ nước ngoài có thể cần thiết để đạt chuẩn chất lượng. Vấn đề là sau mỗi dự án, đội ngũ trong nước học được gì, có thể đảm nhận thêm công đoạn nào và giữ được quyền khai thác nào. Tăng phần việc có giá trị cao là một con đường thiết thực để nâng đóng góp nội địa.

Tương tự, thu hút một nghệ sĩ quốc tế có thể đem lại khách, kinh nghiệm tổ chức và sự chú ý đối với điểm đến. Hiệu quả cần được đối chiếu với chi phí, khả năng thay thế chi tiêu và mức độ sử dụng dịch vụ địa phương. Một người vốn đã dự định tới Hà Nội nhưng đổi lịch trình vì đêm diễn tạo tác động khác với người quyết định thực hiện một chuyến đi hoàn toàn mới.

Ngay cả khoản chi tăng thêm cũng chưa phân bố đều. Khách sạn gần địa điểm có thể hưởng lợi hơn cơ sở ở xa, doanh nghiệp lớn có thể giành nhiều hợp đồng hơn nhóm sản xuất nhỏ. Nếu muốn sự kiện tạo tác động rộng, khâu tổ chức cần chủ động kết nối nhà cung cấp địa phương đủ năng lực, công khai yêu cầu dịch vụ và tạo cơ hội cạnh tranh minh bạch.

Bởi thế, sau một chương trình lớn, địa phương nên có báo cáo đánh giá ngắn nhưng đúng trọng tâm: Khách đến vì lý do gì, ở bao lâu, chi tiêu thêm ở đâu, bao nhiêu lao động được thuê và chi phí công là bao nhiêu. Những thông tin ấy giúp lần tổ chức sau tốt hơn, đồng thời tạo căn cứ để quyết định có tiếp tục hỗ trợ hay không.

Từ hiện tượng ăn khách đến thị trường bền vững

Muốn có thị trường ổn định, trước hết cần lịch hoạt động đủ tin cậy. Người mua vé phải biết khi nào chương trình diễn ra; doanh nghiệp lữ hành cần thời gian xây gói dịch vụ; nhà cung cấp phải chủ động nhân lực, thiết bị. Lịch sự kiện được phối hợp sớm giữa các đơn vị giúp giảm chi phí bất định và hạn chế những cuộc chạy đua tổ chức dồn dập.

Địa phương có thể đóng vai trò điều phối thông tin về địa điểm, giao thông, lưu trú và yêu cầu an toàn. Việc hỗ trợ nên dựa trên tiêu chí rõ ràng, phù hợp quy mô và lợi ích công. Một chương trình sử dụng nhiều nguồn lực công cần giải trình kết quả tương xứng: Sức hút truyền thông không thể thay thế toàn bộ việc đánh giá.

Về phía doanh nghiệp, điều đáng đầu tư là thương hiệu chương trình và quan hệ lâu dài với công chúng. Một sản phẩm có thể tiếp tục biểu diễn ở nhiều địa phương, phát hành bản ghi hoặc phát triển nội dung mới trên nền thành công trước: Sẽ có cơ hội khai thác dài hơn. Điều kiện là hợp đồng phải làm rõ quyền của tác giả, nghệ sĩ, nhà sản xuất và đối tác phân phối ngay từ đầu.

Đầu tư nhân lực cần theo kịp đầu tư sân khấu. Quản lý sản xuất, thiết kế âm thanh, vận hành ánh sáng, điều phối khán giả và quản trị dữ liệu là các nghề có yêu cầu chuyên môn. Cơ sở đào tạo nên phối hợp với doanh nghiệp để người học tham gia dự án thật dưới sự hướng dẫn phù hợp, thay vì chỉ làm quen thiết bị trong những giờ thực hành ngắn.

Niềm tin của khán giả cũng là tài sản kinh tế. Thông tin vé minh bạch, đúng nội dung quảng bá, quy trình xử lý thay đổi rõ ràng và trải nghiệm an toàn giúp giảm rủi ro cho người mua. Khi người xem phải tự chịu mọi bất định còn nhà tổ chức thiếu trách nhiệm giải thích, thị trường có thể đánh mất sức mua của chính những người từng nhiệt tình nhất.

Với điện ảnh, cần tăng năng lực phát triển kịch bản, nghiên cứu khán giả và phân phối để có nhiều cơ hội thành công hơn. Hỗ trợ sáng tạo có thể hướng tới những khâu mà thị trường chưa đầu tư đủ, gắn với tiêu chí chất lượng và trách nhiệm sử dụng nguồn lực. Tác phẩm có giá trị nghệ thuật, lịch sử hoặc giáo dục cần được đánh giá đúng mục tiêu, không áp cùng một thước đo thương mại.

Việc liên kết với du lịch cần bắt đầu từ dịch vụ có thể bán được. Một bộ phim gây chú ý tới địa danh chỉ tạo cơ hội ban đầu. Để đón khách, nơi ấy còn cần thông tin chính xác, người hướng dẫn, hạ tầng và trải nghiệm phù hợp. Mỗi mắt xích phải làm tốt công việc của mình thì sức hút nghệ thuật mới chuyển thành dòng thu nhập lâu dài.

Những đêm diễn kín chỗ và phòng vé đông người cho thấy công chúng sẵn sàng dành nguồn lực cho văn hóa. Thách thức tiếp theo nằm ở khả năng tổ chức phần việc phía sau: Làm ra sản phẩm tốt hơn, trả công xứng đáng, giữ quyền khai thác và dùng kết quả hôm nay để đầu tư cho ngày mai. Đó là cách sức hút của một sự kiện trở thành năng lực của cả ngành. ■

(Còn tiếp)

Lớp học giữa làng

● **KHÁNH CHI**

Từ Cù Lao Chàm - Hội An đến Hòa Bắc, Mỹ Sơn, du lịch học tập cộng đồng đang mở ra một cách học gần gũi đời sống, gắn với thiên nhiên, di sản và chính người dân bản địa. Người trẻ có thêm trải nghiệm, cộng đồng có thêm sinh kế; còn với nhiều gia đình, mỗi chuyến đi là dịp cha mẹ và các con cùng khám phá, cùng hiểu hơn về quê hương và những giá trị được trao truyền qua nhiều thế hệ.

Bước vào đời sống

Một lớp học về sinh thái biển có thể bắt đầu từ chuyến tàu ra Cù Lao Chàm. Bài học về nông nghiệp có thể diễn ra giữa ruộng lúa, vườn rau hữu cơ. Muốn hiểu một làng nghề, người trẻ có thể ngồi bên nghệ nhân mộc Kim Bồng, nhìn từng nét đục trên thớ gỗ, nghe chuyện về ghe bầu, nghề đóng tàu thuyền và thương cảng Hội An. Ở đó, cảnh quan, sinh kế, văn hóa và đời sống bản địa trở thành một "giáo trình sống".

Các bạn trẻ tham gia hoạt động học tập, trải nghiệm tại Làng mộc Kim Bồng

Du lịch học tập cộng đồng từng bước hình thành từ Khu Dự trữ sinh quyển thế giới Cù Lao Chàm - Hội An, bắt đầu bằng những nỗ lực gắn cộng đồng với bảo tồn biển, bảo vệ môi trường và phát triển nông nghiệp hữu cơ. Từ Cù Lao Chàm, mô hình lan vào Cẩm Thanh, Cẩm Kim, lên Hòa Bắc rồi mở rộng tới nhiều địa phương.

TS Chu Mạnh Trinh, giảng viên Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng cho biết, mô hình khởi nguồn từ các nhóm sinh viên, tình nguyện viên nghiên cứu, sau đó phát triển thành những lớp học trong cộng đồng. Giai đoạn 2018-2021, có 29 lớp với gần 1.500 sinh viên đến Cẩm Thanh, TP Hội An cũ, học tập tại vườn rau hữu cơ, rừng dừa và các không gian lịch sử, văn hóa.

Mỗi điểm đến trở thành một "thư viện lớn" để thầy, trò và các gia đình cùng học. Tại Cù Lao Chàm, lớp thực địa đi vào rác thải, thủy sản, rạn san hô, bãi triều hay bảo tồn cua đá. Người dân không chỉ cung cấp bữa ăn, chỗ nghỉ mà còn chia sẻ kinh nghiệm về mùa vụ, nguồn lợi thủy sản và đời sống làng chài.

Nhờ vậy, nhiều khái niệm vốn khô khan trên giáo trình bắt đầu có hình hài. "Hệ sinh thái cửa sông" dễ hiểu hơn khi người học đứng giữa rừng dừa nước; "sinh kế bền vững" trở nên cụ thể khi trò chuyện với nông dân về một vụ lúa hữu cơ hay hỏi ngư dân vì sao cần bảo vệ mùa sinh sản của cá. Với trẻ em đi cùng gia đình, những bài học về môi trường, lao động và trách nhiệm cộng đồng gần gũi hơn.

Người làng đứng lớp

Nếu người trẻ nhận được một lớp học thực tế thì cộng đồng cũng có cơ hội kể câu chuyện quê hương bằng tri thức của mình. Cẩm Kim là một trường hợp tiêu biểu. Hợp tác xã Nông nghiệp sinh thái và Du lịch cộng đồng Kim Bồng được hình thành từ Tổ hợp tác Du lịch học tập cộng đồng Cẩm Kim với sự hỗ trợ của dự án do Quỹ Môi trường toàn cầu tài trợ.

Mô hình dựa trên năm nhóm giá trị: Ngư nghiệp, nghề thủ công, nông nghiệp sinh thái, ẩm thực truyền thống, di tích văn hóa, lịch sử và cảnh quan. Xưởng mộc Kim Bồng vì thế không chỉ là nơi bán sản phẩm, người thợ có thể kể lịch sử làng nghề, giới thiệu kỹ thuật chế tác, giải thích cấu trúc nhà gỗ, hướng dẫn khách thử một công đoạn. Thửa ruộng cũng có thể trở thành lớp học về đất, nước, kỹ thuật canh tác và sinh kế. Những tri thức ấy được gìn giữ trong từng gia đình, qua tay nghề, ký ức mùa vụ, con nước và nếp sống làng quê.

Để trở thành "người thầy", cộng đồng cũng phải học. Bà con phải biết kể chuyện, tổ chức trải nghiệm, làm việc với giáo viên và sinh viên, bảo đảm an toàn, phân công dịch vụ. Trong khoảng hai năm, cộng đồng Kim Bồng đã đón hơn 4.000 khách gồm học sinh, sinh viên, gia đình, đoàn nghiên cứu và khách từ nhiều trường đại học quốc tế; năng lực tiếp nhận được nâng lên 50-100 khách mỗi ngày.

Giai đoạn 2020-2024, hơn 836 sinh viên Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng tham gia học tập gắn với du lịch cộng đồng tại nhiều địa phương. Tại Khu đền tháp Mỹ Sơn, chương trình "Giáo dục di sản học đường" triển khai hơn 20 năm qua đã góp phần đưa học sinh đến gần văn hóa Sa Huỳnh, Champa, lịch sử kiến trúc và câu chuyện bảo tồn. Riêng năm học 2024-2025, hơn 10.000 học sinh, sinh viên tham gia trải nghiệm văn hóa, lịch sử, qua đó bồi đắp tình yêu quê hương và ý thức gìn giữ di sản. Khi mang những hiểu biết ấy về nhà, câu chuyện di sản có thể tiếp tục giữa cha mẹ và con cái, giữa người trẻ với ông bà.

Mang bài học về nhà

Không phải cứ đưa một đoàn học sinh về làng là đã có du lịch học tập cộng đồng. Điều quan trọng là chương trình phải được thiết kế như một hành trình học tập thực sự. Tại Cẩm Kim, cộng đồng làm việc với giáo viên để xác định nhu cầu học tập, chuyên ngành, thời gian, năng lực tiếp nhận, sức khỏe người học và điều kiện thời tiết; sau chuyến đi còn có bước đánh giá, rút kinh nghiệm. Ban điều hành cộng đồng phối hợp với giáo viên xây dựng nội dung, phân công người tham gia, lựa chọn câu chuyện, tránh tình trạng tham quan lướt qua.

Du lịch học tập cộng đồng chỉ bền vững khi cộng đồng là chủ thể. Người dân có thêm sinh kế nhưng không phải đánh đổi tài nguyên. Nghề truyền thống, văn hóa làng quê được bảo tồn và quảng bá bằng chính những người đang sống ở đó. Doanh thu cần được chia sẻ tương xứng; trải nghiệm phải tôn trọng môi trường và nhịp sống cư dân.

Tôn Nữ Q. Thi, sinh viên Đại học Kinh tế - Đại học Đà Nẵng chia sẻ, một chuyến du lịch học tập chỉ thực sự có ý nghĩa khi người trẻ trở về với khả năng "đọc" một vùng đất bằng trải nghiệm, biết đặt câu hỏi và hiểu sâu hơn mối quan hệ giữa thiên nhiên với con người.

Đó cũng là điều khiến những chuyến đi này có ý nghĩa với gia đình. Trẻ nhỏ học cách nhìn một cánh rừng, dòng sông, nghề truyền thống bằng sự tò mò và tôn trọng; cha mẹ có thêm cơ hội cùng con trò chuyện về lao động, ký ức quê hương và cách ứng xử với môi trường. Với cộng đồng, mỗi gia đình tiếp tục là nơi lưu giữ những câu chuyện, kỹ năng và nếp sống làm nên bản sắc địa phương.

Khi làng quê trở thành giảng đường, bài học không kết thúc lúc đoàn khách rời đi, mà kiến thức ở lại với người trẻ, sinh kế ở lại với cộng đồng, còn những giá trị được trao truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác có thêm cơ hội bước tiếp cùng đời sống hôm nay. ■

Những bài học về nghị lực

THU SÂM (từ Nagoya, Nhật Bản)

Với mỗi VĐV, sau những tháng ngày miệt mài tập luyện, khoảnh khắc được xướng tên, nhìn Quốc kỳ tung bay và nghe Quốc ca vang lên trên đấu trường quốc tế là phần thưởng lớn nhất. Nhưng phía sau những tấm huy chương lấp lánh là mồ hôi, nước mắt, những chấn thương và cả những lần tưởng như không thể bước tiếp. Những câu chuyện tại ASIAD 20 vì thế không chỉ kể về thành tích, mà còn lan tỏa ý chí, nghị lực, tinh thần không bỏ cuộc - những giá trị đẹp để thế hệ trẻ học hỏi và noi theo.

Để có được những giây phút tỏa sáng trên sàn đấu, Ngọc Nhi và Thu Uyên đã phải trải qua nhiều ngày tháng tập luyện căng thẳng

Những giọt nước mắt phía sau tấm HCV

Sau khi đội kata đồng đội nữ mang về tấm HCV đầu tiên cho Đoàn Thể thao Việt Nam tại ASIAD 20, HLV Đỗ Thị Thu Hà - người tiếp nối huấn luyện viên Nguyễn Hoàng Ngân, nhớ lại những tháng ngày các học trò phải vượt qua giới hạn chịu đựng để đổi lấy vài phút tỏa sáng trên thảm đấu.

"Kỷ niệm đáng nhớ nhất là đợt cao điểm chuẩn bị cho giải đấu, vào giai đoạn rèn thể lực chuyên môn sâu. Bài tập khắc nghiệt nhất mà tôi đưa ra là "kata lặp lại liên tục không quãng nghỉ". Các em phải thực hiện bài quyền với 100% sức mạnh và thần thái, ngay khi vừa kết thúc, tiếng hô của HLV vang lên là phải vào bài tiếp theo", HLV Đỗ Thị Thu Hà kể.

Có một buổi tối mùa hè nóng đỉnh điểm, sau hai buổi tập sáng và chiều, các VĐV lại bước vào bài tập ấy. Đến lượt thứ năm liên tiếp, tất cả gần như đã kiệt sức. Hai chân run bần bật, mồ hôi đổ xuống thảm sũng nước. Hoàng Thị Thu Uyên nghẹn giọng vì mệt. Đúng lúc ấy, Bùi Ngọc Nhi quay sang nắm chặt tay đồng đội: "Cố lên, còn một lượt cuối thôi, tụi mình làm được". Hai cô gái trẻ lại đứng dậy. Một tiếng "Kiai" đầy uy lực vang lên và họ tiếp tục hoàn thành bài tập. "Nhìn các cô gái trẻ đứng dậy, thét lên một tiếng "Kiai" đầy uy lực để hoàn thành bài tập, lúc đó tôi biết tấm HCV đã ở rất gần các em rồi", HLV Đỗ Thị Thu Hà nhớ lại.

Tấm HCV sau này được nhìn thấy trên bục trao thưởng. Nhưng có lẽ, hành trình đi đến tấm huy chương ấy đã được tạo nên từ chính những khoảnh khắc như thế: Khi cơ thể gần chạm giới hạn nhưng ý chí vẫn buộc người VĐV đứng lên.

Điều đó càng có ý nghĩa khi đội hình kata nữ tại ASIAD 20 có sự kết hợp giữa kinh nghiệm của Nguyễn Ngọc Trâm với hai VĐV trẻ Bùi Ngọc Nhi và Hoàng Thị Thu Uyên. Ngọc Trâm đã có hơn 15 năm rèn luyện và trở thành trụ cột của đội tuyển, trong khi Ngọc Nhi và Thu Uyên là những gương mặt trẻ hơn.

Trước khi cùng đồng đội bước lên bục cao nhất, Ngọc Nhi cũng đã trải qua thử thách ngay ở nội dung kata cá nhân. Thua võ sĩ chủ nhà Ono Maho 0-5 ở trận mở màn, cô phải xuống nhánh tranh HCĐ, nơi không còn nhiều khoảng trống cho sai lầm. Nhưng nữ võ sĩ trẻ đã trở lại, thắng Choi Haeun của Hàn Quốc 5-0 rồi vượt qua Leong Wai Yee Shannon của Singapore 4-1 để giành HCĐ.

Thử thách với hai VĐV trẻ không chỉ xuất hiện trên sàn đấu. Theo lời HLV Đỗ Thị Thu Hà, khoảng một tháng trước ASIAD, Thu Uyên bị lệch gối trong một buổi tập, còn Ngọc Nhi rơi vào trạng thái "bão hòa cảm xúc": Tập rất nhiều nhưng bài quyền trở nên cứng, không còn thanh thoát. Cả hai bắt đầu lo lắng, căng thẳng và có dấu hiệu chùng xuống.

Thay vì tiếp tục ép học trò lao vào tập luyện, HLV Đỗ Thị Thu Hà quyết định chậm lại một nhịp. Chị cho các VĐV nghỉ chuyên môn hai ngày, chuyển sang giải tỏa tâm lý bằng cách cùng đi chơi, xem lại những hình ảnh từ ngày đầu sang Nhật Bản tập huấn và trò chuyện với nhau như những người thân trong gia đình. Chị nhắc các học trò nhớ lại lý do mình bắt đầu đến với karate. Khi tâm lý được tháo gỡ, chấn thương được chăm sóc, những cô gái trẻ trở lại thảm tập với trạng thái mạnh mẽ hơn.

Và rồi khoảnh khắc chờ đợi cũng đến. Khi tiếng "Kiai" cuối cùng vang lên trong bài thi quyết định tại ASIAD 20, khán đài bùng nổ nhưng các VĐV vẫn đứng im, giữ nghi thức chào theo tinh thần võ đạo. Chỉ khi bảng điểm hiện lên và chiến thắng chính thức thuộc về Việt Nam, tất cả mới vỡ òa.

"Tôi đã lao đến ôm chặt lấy các học trò của mình. Lúc đó, bao nhiêu dồn nén, áp lực, những tháng ngày thức khuya dậy sớm, những vết bầm tím trên cơ thể đều biến mất, chỉ còn lại những giọt nước mắt hạnh phúc", HLV Đỗ Thị Thu Hà kể. Với chị, đó không chỉ là vinh quang mà còn là sự giải tỏa của "những chiến binh vừa hoàn thành sứ mệnh".

Dương Thúy Vi cũng đã phải vượt qua gánh nặng tuổi tác để tập luyện tích cực và tiếp tục tỏa sáng ở tuổi 33 Ảnh: TRỌNG HIẾU

Khi chiến thắng không phải là thước đo duy nhất

Nhưng thể thao không phải lúc nào cũng kết thúc bằng nước mắt hạnh phúc. Trái ngược với khoảnh khắc vỡ òa của thầy trò đội kata là hình ảnh xạ thủ Trịnh Thu Vinh thất thần sau loạt bắn, khi biết mình không thể góp mặt ở chung kết 10m súng ngắn hơi nữ. Cô lặng lẽ rời vị trí thi đấu. Không có giọt nước mắt nào rơi, nhưng sự thất vọng của một VĐV đã dành hàng nghìn giờ cho trường bắn hiện rõ trong khoảnh khắc ấy.

Thu Vinh đã quá quen với những buổi tập phải đứng hàng giờ trong một tư thế, lặp đi lặp lại từng động tác cho đến khi cơ thể tưởng như đông cứng. Cô cũng đã biết cảm giác đứng rất gần đỉnh cao khi xếp thứ tư Olympic Paris 2024. Nhưng ASIAD vẫn là một đấu trường khắc nghiệt, nơi tất cả những giờ tập luyện không phải lúc nào cũng lập tức được đổi lại bằng một tấm huy chương.

Đó cũng là một phần của thể thao. Nếu câu chuyện của đội kata cho thấy giá trị của việc đứng lên khi cơ thể tưởng như không còn sức, thì khoảnh khắc của Thu Vinh lại cho thấy một thử thách khác đó là học cách bước tiếp sau khi kết quả không đến như mong đợi.

Với người trẻ, có lẽ đây cũng là một bài học đáng giá. Không phải mọi nỗ lực đều lập tức dẫn tới chiến thắng và không phải thất bại nào cũng phủ nhận những gì đã bỏ ra. Điều quan trọng là khả năng giữ được niềm tin, tiếp tục chuẩn bị và chờ cơ hội tiếp theo.

Cũng trên hành trình ASIAD 20, Dương Thúy Vi kể một câu chuyện khác về nghị lực. Ở tuổi 33, nữ võ sĩ Hà Nội bước vào kỳ ASIAD thứ tư trong sự nghiệp. Khi nhiều VĐV cùng thế hệ đã rời xa sàn đấu, Thúy Vi vẫn miệt mài với những buổi tập, tiếp tục đối diện với sức ép tuổi tác và sự cạnh tranh của lớp VĐV trẻ. Mười hai năm trước, tại ASIAD 17 ở Incheon (Hàn Quốc) năm 2014, Thúy Vi từng bước lên bục cao nhất ở nội dung kiếm thuật và thương thuật nữ. Tại ASIAD 20, cô một lần nữa đứng trong nhóm tranh chấp huy chương và giành HCĐ.

Khoảng cách 12 năm giữa hai dấu mốc ấy không chỉ được tính bằng thời gian. Đó là hàng nghìn buổi tập, những lần phải vượt qua mệt mỏi và những giới hạn mà tuổi tác đặt ra cho một VĐV đỉnh cao. Bởi thế, giá trị của một VĐV đôi khi không chỉ nằm ở màu sắc của tấm huy chương. Đó còn là việc họ có thể bền bỉ theo đuổi mục tiêu bao lâu, đứng dậy như thế nào sau thất bại và giữ được khát vọng ra sao khi những người trẻ hơn liên tục xuất hiện.

Thể thao Việt Nam mới đi qua một phần hành trình tại ASIAD 20. Phía trước vẫn còn những cuộc tranh tài, những hy vọng và có thể cả những tiếc nuối. Nhưng từ những gì đã diễn ra, có thể nhìn thấy một hành trình khác song hành cùng cuộc đua huy chương: Hành trình vượt qua giới hạn của mỗi VĐV.

Ở đó có những giọt mồ hôi và nước mắt; có những đêm trằn trọc khi chưa thể vượt ngưỡng; có những buổi tập kết thúc bằng chấn thương, những thất bại ngay trước ngưỡng cửa chung kết và cả những lần phải bắt đầu lại.

Những câu chuyện của Ngọc Trâm, Ngọc Nhi, Thu Uyên, Thu Vinh hay Thúy Vi vì thế có thể được nhìn rộng hơn những tấm huy chương. Đó là những bài học sống động về kỷ luật, sự kiên trì, tinh thần đồng đội và khả năng đứng dậy sau khó khăn. Bởi vinh quang trong thể thao chỉ xuất hiện trong một khoảnh khắc, còn ý chí được rèn qua những tháng năm âm thầm mới là giá trị có sức lan tỏa lâu dài, để những người trẻ nhìn vào, học hỏi và có thêm niềm tin trên hành trình vượt qua giới hạn của chính mình. ■

ĐỘI TUYỂN VIỆT NAM TẠI FIFA ASEAN CUP 2026:

Khi bộ khung là điểm tựa

● VĨNH HY

FIFA ASEAN Cup 2026 đến trong thời điểm đội tuyển Việt Nam không có nhiều thời gian chuẩn bị, trong khi lực lượng cũng xuất hiện những xáo trộn nhất định. HLV Kim Sang-sik vì thế phải dựa vào bộ khung quen thuộc, đồng thời xây dựng thêm phương án xoay tua cho lịch thi đấu dày đặc. Sự ổn định trong cách vận hành, chiều sâu nhân sự và khả năng thích ứng của các tuyển thủ sẽ là những yếu tố quan trọng quyết định sức cạnh tranh của đội tuyển.

Với thời gian chuẩn bị không nhiều, đội tuyển Việt Nam đang hướng đến sự ổn định bộ khung để chuẩn bị cho giải đấu ngắn ngày tại Indonesia Ảnh: MINH DÂN

Cần sự ổn định của bộ khung

HLV Kim Sang-sik đã triệu tập 23 cầu thủ chuẩn bị cho FIFA ASEAN Cup 2026. So với lực lượng vừa bảo vệ thành công chức vô địch ASEAN Cup 2026, danh sách lần này không có quá nhiều xáo trộn. Bên cạnh phần lớn những gương mặt đã tạo nên bộ khung ở giải đấu trước, đội tuyển đón sự trở lại của Nguyễn Văn Việt, Lê Ngọc Bảo và Cao Pendant Quang Vinh. Những bổ sung này mang đến thêm phương án xoay tua, đồng thời tạo sức cạnh tranh ở các vị trí. Đáng chú ý hơn cả là sự xuất hiện của Nguyễn Adou Leygley Minh và Williams Minh Hoàng, những nhân tố mới có thể đem đến thêm lựa chọn chiến thuật cho HLV Kim Sang-sik.

Đội tuyển Việt Nam hội quân ngày 21.9, lên đường sang Indonesia ngày 23.9 và chỉ ba ngày sau sẽ gặp Philippines. Quỹ thời gian chuẩn bị gần như không cho phép Ban huấn luyện tiến hành những thay đổi lớn về chiến thuật. Vì vậy, việc duy trì bộ khung quen thuộc có ý nghĩa đặc biệt quan trọng.

Khi các cầu thủ đã hiểu cách tổ chức lối chơi, vị trí của mình trong hệ thống cũng như cách phối hợp với những đồng đội xung quanh, HLV Kim Sang-sik có thể tập trung vào những vấn đề mang tính quyết định như tốc độ triển khai bóng, khả năng chuyển trạng thái, pressing và hiệu quả trong các tình huống cố định. Điều này càng quan trọng khi FIFA ASEAN Cup 2026 diễn ra với mật độ cao. Việt Nam lần lượt gặp Philippines, Thái Lan và Pakistan chỉ trong khoảng một tuần. Nếu đứng đầu bảng, đội tuyển còn phải thi đấu trận chung kết ngày 5.10. Mật độ ba ngày một trận đòi hỏi HLV Kim Sang-sik phải tính toán kỹ khả năng xoay tua, nhưng đồng thời vẫn phải duy trì tính liên kết và ổn định của đội hình.

Trận gặp Thái Lan ngày 29.9 nhiều khả năng là bài kiểm tra quan trọng nhất đối với bộ khung của đội tuyển Việt Nam. Sau hai lần liên tiếp thất bại trước Việt Nam ở chung kết ASEAN Cup, Thái Lan chắc chắn có thêm động lực khi bước vào giải đấu thuộc hệ thống FIFA với lực lượng gần như mạnh nhất.

Do vậy mà kinh nghiệm và sự ăn ý của những trụ cột sẽ trở thành "tài sản" quan trọng. Đội tuyển Việt Nam không chỉ cần những cá nhân có phong độ cao mà còn phải duy trì được cấu trúc lối chơi trước sức ép lớn. Những gương mặt mới có thể tạo ra khác biệt, nhưng để phát huy hiệu quả, họ cần hòa nhập nhanh vào hệ thống đã được xây dựng.

Vì thế, bài toán của HLV Kim Sang-sik không đơn thuần là chọn những cầu thủ tốt nhất, mà là duy trì một bộ khung đủ ổn định để vận hành trơn tru, đồng thời có phương án thay thế khi lịch thi đấu khắc nghiệt.

Đủ phương án để xoay tua

Lực lượng đội tuyển Việt Nam đã có không ít biến động trước ngày tập trung, nhưng chắc chắn HLV Kim Sang-sik sẽ cố gắng duy trì nguyên tắc mỗi vị trí có ít nhất hai phương án. Đây là yêu cầu quan trọng khi FIFA ASEAN Cup 2026 diễn ra với mật độ dày, buộc Ban huấn luyện phải tính toán nhân sự cho từng trận đấu.

HLV Kim Sang-sik có thể yên tâm phần nào về nhân sự trên hàng công. Sự xuất hiện của Việt kiều Williams Minh Hoàng giúp đội có thêm phương án dự phong cho vị trí tiền đạo mục tiêu Nguyễn Xuân Son - người đã gặp vấn đề về thể trạng trước ngày hội quân. Cả hai đều sở hữu thể hình tốt, mạnh trong tranh chấp và không chiến. Cùng với đó, Hai Long, Tài Lộc và Ngô Đăng Khoa có thể đảm nhiệm vai trò dự phòng cho Đình Bắc và Hoàng Hên. Hai Long và Đăng Khoa đều là những cầu thủ có tốc độ, khả năng di chuyển linh hoạt, trong khi Tài Lộc thiên về kỹ thuật và xử lý bóng.

Ở tuyến giữa, Hoàng Đức và Thành Long sẽ tiếp tục đóng vai trò tổ chức, trong khi Anh Khoa - người được gọi thay Quang Hải là phương án để tạo khác biệt ở nửa sau trận đấu. Khi cần tăng sức chiến đấu từ xa, Adou Minh có thể được đẩy lên đá tiền vệ đánh chặn. Hai biên cũng có những phương án tương đối rõ ràng. Cánh trái là cuộc cạnh tranh giữa Cao Pendant Quang Vinh và Phan Tuấn Tài. Cánh phải, Tiến Anh là vị trí không thể thay thế, nhưng Lê Văn Đô và Xuân Mạnh vẫn có thể đảm nhiệm khi cần.

Nhưng hàng thủ mang đến nhiều nỗi lo nhất cho HLV Kim Sang-sik khi Đoàn Văn Hậu vắng mặt, trong khi Văn Vĩ và Thành Chung gặp chấn thương. Tuy nhiên, thay vì bổ sung ồ ạt, HLV Kim Sang-sik vẫn ưu tiên những cầu thủ có khả năng đảm nhiệm nhiều vai trò, qua đó duy trì tính liên kết của hệ thống.

Ở vị trí trung vệ, Việt Anh, Xuân Mạnh và Adou Minh nhiều khả năng tạo thành bộ ba chính, với Nhật Minh và Ngọc Bảo dự phòng. Khi cần, Cao Pendant Quang Vinh cũng có thể chơi vị trí trung vệ lệch trái. Đây là chiều sâu vừa đủ và HLV Kim Sang-sik cũng hiếm khi thay cả hệ thống trung vệ cùng lúc nếu không có vấn đề về thể lực hoặc chuyên môn. Trong khung thành, Lê Giang Patrik có phương án dự phòng là Trần Trung Kiên. Thủ môn HAGL sở hữu chiều cao 1,91m và những phẩm chất phù hợp, chỉ thiếu kinh nghiệm quốc tế so với đàn anh.

Nhìn tổng thể, đội tuyển Việt Nam chưa hẳn có chiều sâu đồng đều ở mọi vị trí, nhưng khả năng một cầu thủ đảm nhiệm nhiều vai trò đang giúp HLV Kim Sang-sik có thêm "chìa khóa" xoay tua. Với lịch thi đấu dày, đó có thể là yếu tố quan trọng để duy trì sức cạnh tranh qua từng trận đấu. ■

Thử thách lớn cho bóng đá tại tứ kết ASIAD

Hôm nay 25.9 tại Nhật Bản, bóng đá Việt Nam đứng trước hai thử thách lớn tại tứ kết ASIAD 2026, khi U23 Việt Nam đối đầu U23 Hàn Quốc ở Nagoya, còn đội tuyển nữ quốc gia chạm trán Trung Quốc tại Osaka.

Cả hai đối thủ đều được đánh giá cao và sở hữu lực lượng đồng đều. Lúc 17h30, U23 Việt Nam sẽ gặp U23 Hàn Quốc trong trận tứ kết bóng đá nam. Hai đội từng chạm trán tại trận tranh HCĐ VCK U23 châu Á 2026, nơi Việt Nam giành chiến thắng. Tuy nhiên, cuộc tái đấu tại ASIAD hứa hẹn khó khăn hơn cho thầy trò HLV Đinh Hồng Vinh.

U23 Hàn Quốc vào tứ kết với ngôi đầu bảng D sau khi đánh bại Saudi Arabia 2-0 và Qatar 4-1. Những kết quả này cho thấy sức mạnh của đội bóng "xứ Kim chi", đặc biệt ở khả năng kiểm soát thế trận, tổ chức tấn công và nền tảng thể lực. Trong khi đó, U23 Việt Nam giành quyền đi tiếp với vị trí nhì bảng C. Đội đã thể hiện tinh thần thi đấu đáng ghi nhận nhưng vẫn còn những vấn đề cần cải thiện, nhất là tốc độ luân chuyển bóng và khả năng tạo đột biến ở 1/3 cuối sân. U23 Việt Nam cần duy trì sự chắc chắn trong phòng ngự, đồng thời tận dụng tốt các cơ hội. Khả năng chuyển trạng thái nhanh có thể trở thành yếu tố quan trọng để tạo khác biệt.

Trước đó, lúc 13h, đội tuyển nữ Việt Nam sẽ gặp Trung Quốc tại Osaka. Thầy trò HLV Hoàng Văn Phúc giành vé vào tứ kết với tư cách một trong hai đội đứng thứ ba có thành tích tốt nhất, trong khi Trung Quốc bất bại ở vòng bảng với 2 chiến thắng và 1 trận hòa. HLV Hoàng Văn Phúc cho biết: "Trình độ họ tốt hơn đội tuyển nữ Việt Nam. Ban huấn luyện sẽ xây dựng phương án chiến thuật phù hợp. Khả năng cao chúng tôi sẽ lựa chọn lối chơi phòng ngự phản công".

Trước đối thủ mạnh, phòng ngự phản công có thể là phương án phù hợp. Tuy nhiên, các cô gái Việt Nam cần duy trì sự kỷ luật, hạn chế sai sót và tận dụng tối đa những cơ hội ít ỏi. Một tình huống cố định hoặc pha chuyển trạng thái chính xác có thể tạo ra khác biệt trong trận đấu quyết định. **BẢO ANH**

● Tổng Biên tập: **NGUYỄN ANH VŨ**
● Phó Tổng Biên tập: **PHAN THANH NAM - NGUYỄN VĂN MƯỜI**
● **TÒA SOẠN - TRỊ SỰ VÀ PHÁT HÀNH:**
Số 141 Nguyễn Thái Học, phường Ô Chợ Dừa, TP Hà Nội - ĐT: 024.37265564 - E.mail: baovanhoa@fpt.vn
● **GPXB:** Số 37/GP-BVHTTDL ngày 6.3.2026 của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch
● **VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM:**
170 Nguyễn Đình Chiểu, phường Xuân Hòa, TP.HCM - ĐT/FAX: 028. 38230890 - 39100922
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TỈNH KHÁNH HÒA:**
211 Thống Nhất, phường Tây Nha Trang, tỉnh Khánh Hòa; ĐT: 0258. 3825008
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TP ĐÀ NẴNG:**
12 Trương Hán Siêu, phường An Hải, TP Đà Nẵng - ĐT: 0236. 3897798
● **Chế bản:** Báo Văn Hóa
● **In tại:** Cty CP In Công đoàn Việt Nam
GIÁ: 5.000đ

AI định hình xu hướng việc làm của thanh niên

● HỒNG NHUNG

Tình trạng thất nghiệp trong thanh niên ghi nhận tỷ lệ cao hơn đáng kể so với lực lượng lao động nói chung. Sự gia tăng của các công việc đòi hỏi kỹ năng cao, cùng tác động của trí tuệ nhân tạo (AI) và sự thu hẹp các vị trí dành cho người mới gia nhập thị trường lao động đang định hình lại xu hướng việc làm của giới trẻ trên thế giới.

Tỷ lệ thất nghiệp trong thanh niên gia tăng ở nhiều quốc gia trên thế giới Ảnh: MINH ĐỨC

Báo cáo xu hướng việc làm toàn cầu của thanh niên năm 2026 do Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO) thực hiện ghi nhận tỷ lệ thất nghiệp ở thanh niên trên phạm vi toàn cầu tăng 12,4%, tương đương 67 triệu người thất nghiệp trong độ tuổi từ 15 - 24 trong năm 2025. Tỷ lệ thất nghiệp ở thanh niên cao nhất thuộc về các nước Arab (26,2%) và Bắc Phi (22,6%). Đáng chú ý, các mức tăng mạnh nhất lại được ghi nhận tại những nước có thu nhập cao. Ở Bắc Mỹ, tỷ lệ thanh niên thất nghiệp tăng mạnh từ 8,3% năm 2023 lên 9,8% năm 2025. Các khu vực Bắc, Nam và Tây Âu vẫn duy trì mức cao là 15%, với 20/29 quốc gia thuộc các khu vực này báo cáo về cơ hội việc làm dành cho giới trẻ giảm mạnh.

Tại Trung Quốc, tỷ lệ thất nghiệp của thanh niên tại các đô thị cũng tăng trong tháng 8 khi số lượng sinh viên tốt nghiệp đại học cao kỷ lục đang chật vật tìm việc. Theo số liệu do Cục Thống kê Quốc gia Trung Quốc công bố, tỉ lệ thất nghiệp ở nhóm tuổi 16 - 24, không bao gồm sinh viên, tăng từ 17,9% trong tháng 7 lên 18,9% trong tháng 8. Ước tính có khoảng 12,7 triệu sinh viên đại học tốt nghiệp trong mùa hè năm nay gia nhập thị trường lao động vốn đã suy yếu do đà tăng trưởng kinh tế chậm lại. Dù mức tăng thất nghiệp của thanh niên một phần mang tính thời vụ, nhưng mối lo ngại đang gia tăng về sự phát triển của AI có thể ảnh hưởng đến các vị trí việc làm dành cho người mới gia nhập thị trường lao động.

Sự thu hẹp của nhiều công việc yêu cầu trình độ kỹ năng trung bình đang khiến thanh niên khó tìm được con đường nghề nghiệp ổn định hơn. Theo báo cáo của ILO, những công việc vốn được xem là điểm khởi đầu cho lao động trẻ như các vị trí văn thư, hành chính, dịch vụ và bán hàng, công việc liên quan đến sản xuất và một số nghề kỹ thuật, đang ngày càng thu hẹp rõ rệt.

Theo ILO, diễn biến này cho thấy sự phục hồi của thị trường lao động thanh niên đang bước vào giai đoạn chững. Báo cáo cũng chỉ ra các vấn đề như tăng trưởng kinh tế chậm lại, khả năng tạo việc làm suy yếu, căng thẳng địa chính trị gia tăng và tốc độ thay đổi công nghệ nhanh chóng đang cùng lúc tạo thêm sức ép lên cơ hội việc làm của người trẻ.

Tổng Giám đốc ILO Gilbert F. Houngbo cho rằng, một thế hệ không thể tìm được việc làm thỏa đáng sẽ không thể tự tin xây dựng tương lai. Khi thanh niên không thể tiếp cận được việc làm chất lượng, các quốc gia sẽ bỏ lỡ tiềm năng của nguồn nhân lực trẻ và đối mặt với những tổn thất về năng suất và sự gắn kết xã hội. Vì vậy, việc tạo việc làm thỏa đáng cho thanh niên không chỉ là yêu cầu cấp thiết về mặt xã hội, mà còn là một trong những khoản đầu tư mang lại hiệu quả cao nhất cho sự phát triển của mỗi quốc gia.

Thời gian gần đây, Trung Quốc cũng đưa ra nhiều sáng kiến ứng phó với tỉ lệ thất nghiệp tăng hiện nay. Các chương trình dịch vụ giới thiệu việc làm và cơ hội đào tạo cho thanh niên thất nghiệp đang góp phần hỗ trợ phục hồi thị trường lao động. Xu hướng mới đây đã ghi nhận hơn 7 triệu doanh nghiệp một người mới được thành lập trong năm 2025, tăng khoảng 42% so với năm 2024. Sự phát triển của mô hình này diễn ra khi thị trường việc làm của người trẻ Trung Quốc gặp nhiều sức ép. Chính quyền địa phương tại một số trung tâm công nghệ cũng đưa ra các chính sách hỗ trợ như nhà ở, không gian văn phòng và phiếu sử dụng năng lực tính toán AI với chi phí thấp hơn. Hàng trăm "vườn ươm" dành cho các doanh nghiệp siêu nhỏ cũng xuất hiện tại những trung tâm công nghệ như Hàng Châu và Thâm Quyến. Xu hướng này đồng thời gắn với hai mục tiêu vừa thúc đẩy ứng dụng AI trong nền kinh tế vừa tạo thêm cơ hội việc làm cho lực lượng lao động trẻ.

Bên cạnh đó, báo cáo của ILO cũng chỉ ra sự phát triển của AI đang làm thay đổi các cơ hội việc làm dành cho lao động trẻ. Theo các chuyên gia, thị trường lao động đang đứng trước quá trình chuyển dịch mạnh mẽ, khi nhu cầu nhân lực ngày càng tập trung vào những công việc đòi hỏi kỹ năng chuyên môn, khả năng thích ứng và làm việc cùng công nghệ. Vì vậy, bên cạnh mở rộng cơ hội việc làm, việc tăng cường đào tạo và kết nối giữa giáo dục với nhu cầu thực tế của doanh nghiệp sẽ trở thành yếu tố then chốt để hỗ trợ thanh niên tham gia bền vững vào thị trường lao động.

ILO cũng đưa ra khuyến cáo giải pháp mới để hỗ trợ thanh niên thích ứng với thị trường lao động ngày càng nhiều biến động và bất định, cụ thể là tiếp cận lấy con người làm trung tâm trong quản trị AI, nâng cao chất lượng giáo dục, mở rộng học tập suốt đời và đào tạo nghề gắn với nhu cầu thị trường đang thay đổi trong bối cảnh hiện nay. ■

CÂU CHUYỆN VĂN HÓA

Vị thế văn hóa Việt Nam

● THANH HÀ

Từ ngày 27.9 - 1.10, Chính phủ Việt Nam và UNESCO sẽ đồng tổ chức Hội nghị Đối thoại châu Á - Thái Bình Dương về Di sản và tính xác thực tại Hà Nội và Ninh Bình. Hội nghị do Ủy ban Quốc gia UNESCO Việt Nam, UBND TP Hà Nội và UBND tỉnh Ninh Bình đồng tổ chức, với sự tham gia của các cơ quan trung ương và địa phương.

Từ khi Công ước Di sản thế giới ra đời năm 1972, tính xác thực, tính toàn vẹn và kế hoạch quản lý là những yếu tố then chốt trong quá trình xem xét một di sản có giá trị nổi bật toàn cầu. Lần này, các đại biểu từ khắp bốn phương gặp nhau để đóng góp vào quá trình xây dựng Văn kiện Hà Nội trong bối cảnh tác động của đô thị hóa, của biến đổi khí hậu và thiên tai. Hội nghị là diễn đàn để các nước trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương chia sẻ quan điểm, kinh nghiệm với cộng đồng quốc tế.

Sau hơn ba thập kỷ kể từ khi Văn kiện Nara về Tính xác thực được thông qua năm 1994, quan niệm và thực tiễn bảo tồn di sản đã có nhiều thay đổi. Di sản sống, tính liên tục của các thực hành văn hóa, tri thức truyền thống, mối quan hệ giữa cộng đồng với di sản và thiên nhiên ngày càng được quan tâm trong quá trình nhận diện và bảo vệ giá trị di sản. Hội nghị lần này tại Việt Nam tiếp nối quá trình thảo luận quốc tế được thúc đẩy tại Hội nghị năm 2025 ở Nairobi, đồng thời triển khai các quyết định của Ủy ban Di sản Thế giới khuyến khích tổ chức những cuộc đối thoại tương tự ở cấp khu vực. Một vấn đề trọng tâm xuyên suốt Đối thoại là cách hiểu và đánh giá tính xác thực trong những bối cảnh mà di sản tồn tại, biến đổi và vẫn giữ được giá trị cốt lõi.

Đúng như Trưởng Đại diện UNESCO tại Việt Nam, ông Jonathan Wallace Baker nhấn mạnh: "Tính xác thực có vai trò nền tảng trong cách chúng ta nhận diện và bảo vệ Di sản Thế giới, và cần được hiểu trong chính bối cảnh văn hóa nơi di sản tồn tại. Châu Á - Thái Bình Dương có nhiều kinh nghiệm về di sản sống, tính liên tục, phục dựng, tri thức truyền thống và mối quan hệ giữa cộng đồng với di sản. Hội nghị này có thể góp phần chuyển hóa những kinh nghiệm đó thành các cách tiếp cận rõ ràng hơn, dựa trên bằng chứng và có thể áp dụng trong toàn bộ hệ thống Di sản Thế giới".

Sau hai năm kể từ Hội nghị Ban chấp hành Liên hiệp các Hội UNESCO Thế giới lần thứ 43 (2024), Việt Nam tiếp tục đăng cai một hội nghị tầm cỡ của UNESCO, quy tụ khoảng 250 đại biểu từ trong và ngoài khu vực, gồm đại diện các cơ quan chính phủ, chuyên gia di sản, đơn vị quản lý di sản, nhà nghiên cứu, đại diện cộng đồng, chủ thể nắm giữ tri thức và thanh niên. Hội nghị lần này cũng là sự tiếp nối thành công vang dội với việc Đại hội đồng Liên Hợp Quốc khóa 80 vừa thông qua Nghị quyết phát động "Thập kỷ quốc tế về văn hóa vì phát triển bền vững", tuyên bố giai đoạn 2027-2036 là Thập kỷ quốc tế về văn hóa vì phát triển bền vững, sáng kiến do Việt Nam khởi xướng, đánh dấu một bước tiến quan trọng trong nỗ lực thúc đẩy văn hóa trở thành một động lực thiết yếu của phát triển bền vững trên phạm vi toàn cầu. Điều đó cho thấy, văn hóa nói riêng, vị thế Việt Nam nói chung ngày càng có vị thế trên trường quốc tế.

Đặc biệt, việc Việt Nam đăng cai Hội nghị gắn với dấu mốc 50 năm quan hệ hợp tác Việt Nam - UNESCO (1976 - 2026), đồng thời hướng tới kỷ niệm 40 năm Việt Nam tham gia Công ước Di sản Thế giới (1987 - 2027). Đây cũng là dịp để Việt Nam chia sẻ kinh nghiệm trong bảo tồn, quản lý và phát huy giá trị di sản, đồng thời trao đổi với các chuyên gia quốc tế về những vấn đề đang đặt ra. Hội nghị được kỳ vọng tạo thêm cơ hội để Việt Nam tiếp nhận ý kiến chuyên môn đối với công tác bảo tồn, phục dựng Điện Kính Thiên và không gian Chính điện Kính Thiên, cũng như các hồ sơ đề cử Di sản Thế giới đang được chuẩn bị. ■